

10-11. november: Fire af fem ministre i Globaliseringsrådet holder pressemøde

Regeringen opstiller forventninger

– uden ressourcer, siger en utålmodig formand for universitetsrektorerne, der er spændt på Globaliseringsrådets møde om forskning d. 8-9. december

Videnskabsministeren kræver eliteuddannelser. De konservative kræver, at flere professorer skal undervise studerende på de laveste trin samt at de studerendes evalueringer skal lægges ud på nettet.

”Det generer mig som rektor, at nogle politikere omtaler universiteterne som om der ikke er kvalitet i uddannelserne eller at der ikke er elitestudier. Samtidig gives der indtryk af, at sektoren har fået nye milliardbevillinger i de senere år. Det betyder, at almindelige mennesker får et indtryk af slendrian og formøbling af skatteborgernes penge ...”.

Syddansk Universitets rektor **Jens Oddershede** er kendt som en besindig mand. Ingen kan beskyld ham for at være venstreorienteret, nogle mener tilmed, at han er Venstremand. Men han er stærkt bekymret over visse signaler over for universiteterne og forskningen:

”Der ligger i debattonen en mistænkeliggørelse af universiteterne, som ikke er retfærdig. Men grundlæggende får politikerne det, de betaler for. Der er en grænse for besparelser og for den ’omstilling’, som kræves”, siger Oddershede, der netop er blevet valgt til formand for Rektorkollegiet.

Regeringen opstiller forventninger

”Politikerne har brugt grønthøstermetoden med 2 pct.’s besparelser i mange år. Årets finanslov giver ikke flere penge. De nye milliarder er der altså ikke. Samtidig går politikerne ud med krav om, at Danmark skal have ’videregående uddannelser i verdensklasse’.

Er det ’gratiskrav’ fra regeringens side?

”Sådan vil jeg ikke udtrykke det, men de opstiller forventninger til sektoren, som indtil videre ikke har noget at opfylde forventningerne med. Der er altså ikke penge til at opfylde ambitionsniveauet”, svarer rektorformanden. ”Regeringen har lovet, at der kommer flere penge og indtil det er modsatte viser sig,

stoler jeg på løftet. Men det påtrængende problem er, at regeringen opstiller store forventninger til sektoren samtidig med, at vi ikke ved, hvornår ressourcerne kommer. Og mulighederne for at leve op til forventningerne er snart forpasset, hvis der ikke kommer ekstrabevillinger, startende med en mia. kr. i 2006”.

Drastiske forslag fra Globaliseringsråd

Globaliseringsrådet – der består af regeringens førende ministre, interesserepræsentanter, eksperter m.fl. – skal rådgive regeringen om strategi for at udvikle Danmark til et førende vækst-, viden- og iværksættersamfund. De har hidtil holdt møder om folkeskolen, erhvervsuddannelserne, universitetsuddannelser. Rektor Oddershede ser frem til resultatet med forventning - og frygt:

”Rådet har lige diskuteret uddannelsessiden, og oplæggene til debat om netop eliteforløb, professorundervisning og offentlige studenterevalueringer var desværre præget af en negativ tone og en mistænkeliggørelse, og der var ikke signaler om flere ressourcer til området”, konstaterer Oddershede.

I dagene 8.-9. december skal rådet drøfte **”Forskning større kvalitet og bedre fokus”** og Oddershede er meget spændt på oplæggene hertil:

”Jeg håber, at der kommer oplæg, der understreger, at det haster med bevillinger. Men jeg frygter, at der opstilles nye forventninger uden ressourcer til forskerverdenen”.

Der går rygter om, at rådets oplæg vil skærpe regeringens politik med at øremærke nye forskningspenge til målrettede områder og til innovation, dvs. indirekte erhvervsstøtte?

”Det vil jeg ikke kommentere, før jeg ser det”.

Der går også rygter om besparelser via institutionsammenlægninger?

”Ingen kommentarer”.

Se tema side 5-7: Globaliseringsrådet

Der spares 3
- på IT-universitetet og på Handels-højskolen i København

Sparet fødevareforskning 4
Beskæmmende at regeringen snakker om øgede ressourcer og sektoren sparer, siger den nye DJF-direktør

TEMA: Globaliseringsrådet 5-9
- består bl.a. af regeringens tungeste ministre, som skal rådgive regeringen selv om strategier til at gøre Danmark til et førende vækst-, viden- og iværksættersamfund.

Ingen uskyldig tænketank 5
Saglig-faglig fernis fyldt med politik, siger centralt folketingsmedlem

Skal skabe ny ’fortælling’ 6
- om nødvendighedens politik, men Anders Fogh risikerer at slå sig på eksperterne

Fri bane for politisk indblanding 12
- i universiteternes strategier: Helt lovligt da Bertel Haarder blandede sig i DPU’s forskningsstrategi, siger Haarder og Sander. Men det er ikke i lovens ånd, svarer professor i forvaltningsret

Frit spil for bestyrelsesformænd 14
Loven siger, at bestyrelserne skal arbejde med ’videst mulig åbenhed’. Men de lukker bare dørene og holder papirer tilbage, og Videnskabsministerne er ligeglade

Bekæmp stress 12
- sig nej til overarbejde ...

13-skalaen til revision 15
Skalaforslag: Fem bestå-karakterer og to dumpe-grader

Undervisningsfif’s 16-17
En tavs lærer i to minutter giver ro i lokalet, så der kan undervises

Ytringsforbud var ulovligt 20
- for det strider mod den enkelte forskers forskningsfrihed, udtaler Ombudsmanden i Christen Sørensen-sagen

De følsomes vagtparade 22
Engelsk læringsforsker skabte debat i England, da han påstod, at forskere undlader at kritisere hinanden for ikke at støde hinandens følelser

ESSAY

”Jeg kender godt bladet FORSKERforum, men jeg er for længst holdt op med at læse det.,
Helge Sander
30.03.05 i Folketinget

Medlemsblad for DM's universitetsansatte (ULA), DM's forskningsinstitutions ansatte, DJØF's undervisnings- og forskningsansatte (under Overenskomstforeningen), samt JAs, DFs og DDDs undervisnings- og forskningsansatte.

Bladets leder udtrykker fælles holdninger. Øvrige artikler i bladet er ikke nødvendigvis i overensstemmelse med afdelingernes synspunkter. Eftertryk er tilladt med tydelig kildeangivelse.

Redaktion:

Lektor Leif Søndergaard, DM I
(ansv.hav. for dette nummer)
Lektor Mogens Ove Madsen, DJØF
Seniorforsker Niels Erik Poulsen, DM3
Lektor Lars Kamp Nielsen,
Farmaceutforeningen
Seniorrådgiver Kirsten Pilegaard,
Dyrlægeforeningen
Anders Correll, JA

Journalist Thomas With
(tw@magister.dk)
Red. sekr. Jørgen Øllgaard
(Joe@magister.dk)

Redaktionens adresse:

FORSKERforum
Nimbusparken 16
2000 Frederiksberg C

Telefon: 38 15 66 33
Fax: 38 15 66 32

FORSKERforum

udkommer 9 gange om året.
Bladet udkommer den første uge
i hver måned.

Næste deadline:

15. januar 2005

Se de seneste nyheder på
www.forskerforum.dk

Øvrige adresser:

Dansk Magisterforening
Nimbusparken 16
2000 Frederiksberg C
Tlf. 38 15 66 00

DJØF
Gotersgade 133
PB 2126
1015 Kbh. K
Tlf. 33 95 97 00

Dansk Farmaceut Forening
Rygaards Allé 1
2900 Hellerup
Tlf. 39 46 36 00

JA – Jordbrugsakademikerne
Emdrupvej 28A
2100 København Ø
Tlf. 38 71 08 88

Dyrlægeforeningen
Emdrupvej 28A
2100 København Ø
Tlf. 38 71 08 88

Oplag: 7.500

Grafisk Produktion:

Poul Rømer Design
tlf. 44 53 05 51

Tryk:
Datagraf

Foto: Søren Hartvig

(hvor ikke andre er anført).

LEDER

Af lektor LEIF SØNDERGÅRD,
fmd. f. DMs universitetslærere

Forsinkede tog – skyd lokoførerne !

Overskriften synes de fleste nok syntes er urimelig, fordi de ved at forsinkelserne ikke skyldes, at lokoførerne er dårlige til deres arbejde, men at BaneDanmark har sparet på pengene til vedligeholdelse af sporene, og at der derfor opstår mange skinebrud, der forsinker togene.

Desværre er der ikke mange, som kan se den tilsvarende årsagssammenhæng - og dermed det urimelige i - at de konservative (igen) kræver, at universitetslærerne skal hænges offentligt ud, hvis undervisningen ikke lever op til de studerendes forventninger. For universitetslæreren er situationen den, at han i lighed med lokoføreren skal udføre sit arbejde i et system, der lider under massive offentlige besparelser. Hvis vi går tilbage og f.eks. sammenligner bevillingerne 1994-2005, så mangler universiteterne 500 mill. kr. til undervisningen for bare at opretholde niveauet fra dengang. Så voldsom har nedskæringen i taxameterbevillingen været i de sidste ti år, og ifølge fremskrivningerne af finansloven er det desværre regeringens mål at beskære de samlede taxametre yderligere frem til i hvert fald 2007.

Man får hvad man betaler for også på universitetsområdet. Det er klart at niveauet af undervisningen er faldet som følge af besparelserne. Det gjorde 4 professorer opmærksom på sidste år, men universitetsminister Sander reagerede ved at kræve sanktioner mod professorerne i stedet for at se på årsagen: når man skærer ned får man enten mindre af varen eller dårligere kvalitet og dermed utilfredse kunder.

Men Sander vil jo have undervisning af så høj kvalitet, at den kan måle sig med de bedste universiteter i verden!

Sander burde vide fra indkøbet af sin ministerbil, at hvis man vil have luksus, så må man betale

hvad det koster. Hvis man kun vil betale lidt, så får man også kun den skrabe model, som stadig kan være af god kvalitet, men hvis man vil betale mere, så får man ekstra airbags, elektronisk stabilitetskontrol osv.

Sådan er det også med universitetsuddannelse. I øjeblikket betaler Sander kun for en skrabet undervisning, der altovervejende er af god kvalitet, men hvis videnskabsministeren vil have undervisning, der kan måle sig på et internationalt højt niveau, så må han også sørge for at genoprette økonomien.

Lad os se på et eksempel: **Harvard University** er internationalt kendt for fremragende undervisning; Harvard har i dette år ca. 19.000 studenter, som hver betaler ca. 30.000 \$ per år. For de ca. 200.000 kr. per student har Harvard råd til at betale 11.000 universitetslærere. På Københavns Universitet er der 30.000 studenter, men KU har kun råd til at have 3.500 lærere ansat til at undervise de mange studerende, fordi KU kun får i snit 23.000 kr. per student per år. Så der er intet under, at undervisningen på KU ikke kan måle sig med den på Harvard. Det er helt sikkert, at hvis KU havde en student / lærer-ratio som på Harvard (dvs. 17.000 universitetslærere), så kunne KU også lave undervisning, der sagtens kunne måle sig med Harvard. Ja, målt ud fra undervisningskvaliteten i dag på KU, så vil jeg personligt garantere, at KU's ville blive langt bedre end Harvard's!

Det samme kan siges om de øvrige universiteter: Helge Sander kunne få garanti for, at danske universiteter kunne blive bedre end de bedste udenlandske eliteuniversiteter, som politikerne så gerne vil sammenligne os med, hvis vi fik de samme økonomiske vilkår ...

Sidste nyt: www.forskerforum.dk

Kold tyrker til IT-Universitetet

Hårde besparelser og fyringer efter seks år med stor succes og stadig vækst

IT-Universitetet – Danmarks mindste – er gennem årene gået fra succes til succes. Fra dengang dot.com-boblen brast, men hvor de studerende alligevel blev ved med at strømme til det, der dengang hed IT-højskolen – og frem til indvielsen sidste år af universitetets nye højteknologiske glaspalads i Ørestaden.

Mens den traditionelle datalogi-uddannelse på universiteterne har en klang af det traditionelt matematiske og snævert naturvidenskabelige – så lyser der over IT-universitetet en aura af *modernitet* – en smart blandingsvare, hvor bachelorer fra alle fag kan mikse deres humanistiske, naturvidenskabelige, samfundsfaglige eller merkantile baggrund med en IT-overbygning.

Læg dertil en aldrig svigtende *positiv bevågenhed* fra en regering, der er stærkt tilfreds med IT-universitetets gode og tætte samarbejde med erhvervslivet samt de fine beskæftigelsestal for de færdige kandidater – ja så kunne det næsten ikke blive bedre.

18 mio. i underskud

I seks år har de gået i vandet. Men i år kom så den første store krise, der var af økonomisk art, fremkaldt af bristede forventninger til udviklingen. Et hul i regnskabet på 10 procent af budgettet.

”Fra starten i 1999 har vi været gearret til meget stor vækst og ekspansion på uddannelsessiden, og det gjorde jo nok, at vi var spændt lovligt hårdt op på personalesiden,” forklarer rektor Mads Tofte:

”Vi gik ud fra at den meget kraftige vækst ville fortsætte – men pludselig blev det til en rolig vækst i stedet for. Vi har haft en pæn tilgang til studiet, men altså ikke nok. Så det mest korrekte er vel at sige, at udgifterne er steget hurtigere end indtægterne.”

Her i foråret stod IT-Universitetet og manglede 18 millioner kroner – i forhold til et udgiftsbudget på 156 millioner kroner – svarende til 11,5 procent.

En del af de øgede udgifter stammer fra driftsomkostningerne ved den nye bygning, der er blevet seks millioner dyrere om året end beregnet – ”det var der ingen der kunne vide,” siger Mads Tofte. Hertil kommer at udgifterne i forbindelse med flytningen i 2004 fra de gamle lokaler i Nordvestkvarteret blev højere end beregnet foruden altså den faldende stigning i studentertallet.

To vip'er af 46 fyrer

Beskeden blev givet til medarbejderne i juni og kom som et chok, fordi alle troede det gik så godt: ”Det kan ikke da ikke passe,” var den typiske reaktion, blandet med ”hold op, det her har vi ikke prøvet før.”

Som konsekvens af underskuddet er der henover sommeren forsvundet 18 årsværk ud af 172 budgetterede årsværk – svarende til 10,5 procent af de budgetterede årsværk. Tre af dem i form af regulære afskedigelser – her af to VIP'er. De øvrige i form af stillinger der ikke er blevet besat og frivillig fratrædelse. 10 TAP'er har fundet nyt arbejde hen over sommeren. Tilbage på IT-Universitetet er 44 VIP'er, 45 ph.d. (hvoraf 41 % externt finansierede) og 52 TAP'er.

Nedskæringerne har altså først og fremmest ramt TAP'erne, hvilket tvinger universitetet til at genopfinde sine administrative procedurer, forklarer Mads Tofte:

”Når man rider ud over stepperne, som vi har gjort, er det ikke alting, der er organiseret optimalt. Vi skal bruge megen energi det kommende år på at ændre arbejdsgange, så de medarbejdere, vi har tilbage, ikke bliver overbelastet, og så er der serviceydelser, vi ikke skal levere mere.”

Ingen pep-breve til de studerende

En arbejdsgruppe er ved at udarbejde et katalog over samtlige arbejdsgange for at finde besparelser. De studerende får ikke i lighed med sidste år et personligt pep-brev fra ledelsen med ros eller ris om, hvor gode de er til at passe deres studier og til at tjene taksameterpenge til studiet. En personlig form for studenterpleje som både IT-Universitetet og dets rektor ellers har fået en del omtale for i pressen. Men måske sendes de ud igen senere.

Vi ser på hele uddannelsesprocessen og undersøger den metodisk for at finde besparelser, forklarer rektor, siger Mads Tofte.

God støtte i bestyrelsen

Tofte erkender at det er lidt af en nedtur:

”Man må sige at vores fokus er flyttet. Det havde været sjovere at bruge tiden på at designe nye uddannelser og finde på nye forskningstemaer – men det projekt vi er i gang med nu er en bydende nødvendighed.”

Nedskæringsprocessen har været svær og ubehagelig for alle parter, men bestyrelsen i den situation har været en god støtte:

”Jeg har haft stor hjælp fra bestyrelsen. Blandt de eksterne sidder mange personer, der har været gennem lignende ting i deres virke – de har givet råd om, hvordan man gør den slags på en ordentlig måde i forhold til medarbejderne. Og de interne medlemmer, altså studenter og ansatte, har lagt et tryk, der gjorde, at det eksterne flertal kunne få prøvet fornuften i de direktionens dispositioner. Men morsomt kan den slags aldrig blive.”

tkw

Besparelser på Handelshøjskolen

Der skal spares på Handelshøjskolen i København. På det store Erhvervsøkonomiske Institut betyder for få taksameterindtægter og dyre internationale satsninger, at skal der spares millioner. Der forhandles pt. om det kan klares via naturlig afgang og via fiflen med forskningsnormen, så forskerne får mindre forskningstid (end de nuværende 34 pct.)

På det sproglige fakultet skal der spares 10 mio. kroner og dekanen har varslet, at 10-12 vip'ere ud af ca. 70 skal skæres væk. Det forventes, at kun halvdelen af de 10-12 kan klares via frivillige aftrædelsesordninger og så vil dekanen have nedsat forskningsnormen fra 34 pct. til 25 pct.

Fællestillidsrepræsentant Lillian Stage siger, at besparelsens baggrund ikke er klart dokumenteret, og det skaber utryghed blandt de ansatte. Hertil svarer dekan:

”Der er et driftsunderskud, fordi taksameterindtægterne har svigtet. Samtidig er der opbygget en gæld i de foregående år. Vi har prøvet at holde fast i for mange lærere i forhold til studentertallet. Og CBS har ikke en pengekasse, hvor der kan 'lånes'. Fakultetet er altså tvunget til at betale af på sin gæld”, svarer **Søren Barlebo**. ”Der er ansættelsesstop. Det er selvfølgelig beklageligt, at undervisning ved faste lærere må afløses af eksterne lektorer og at forskningsdækningen dermed bliver mindre. Men hvad angår nedsættelse af forskningsnormen er det en engangsbetaling. Det er planen, at nedsættelsen kun skal gælde i 2006. I 2007 skulle økonomien gerne være mere sund”.

Sverige: Bluff og humbug om arbejdstid

I Sverige har **Riksrevisionen** gransket universitetslærernes arbejdstider. Det konkluderes, at der savnes rutiner, som garanterer at ressourcerne bruges på en effektiv måde. Arbejdstidsaftaler forvaltes 'skabelonagtigt'. Det betyder, at der er afvigelser mellem den faktiske arbejdstid og så det, som der ydes betaling for. Nogle steder arbejder lærerne mere end de får løn for. Men et større problem er, at skabelonberegningen betyder, at nogle lærere akkumulerer overarbejde – uden at lederne kan eller vil kontrollere rigtigheden, konstaterede Riksrevisionen.

Den svenske **universitetslærer-fagforening SULF** kalder undersøgelsen manipulerende ”*bluff og humbug*”. De påpeger, at rapporten er baseret på summariske stikprøver på universitet og højskolor. Kun 9 ud af 36 steder indgår. Kun ca. 75 af respondenterne har svaret. Og udvalget er atypisk, tilsyneladende udvalgt for at Riksrevisionen var sikre på at kunne gøre iagttagelser, som man på forhånd havde besluttet sig til!

Og hvad angår overtidsbetaling, så handler det om udvalgte områder, fx jura og økonomi, hvor det er svært at tiltrække lærere til lave lønninger, konstaterer fagforeningerne, som spørger ”*Hvem gransker granskerne?*”

(Se Riksrevisionens rapport 2005-07-08 samt www.sulf.se)

Nej til universitet i Foulum

- siger ny direktør for DJF, der kalder det beskæmmende, at regeringen sparer på dansk fødevarerforskning

Landbohøjskolen (KVL) bør under ingen omstændigheder flyttes til Foulum, lyder det i en klar udmelding fra den ny direktør for Dansk Jordbrugsforskning, **Just Jensen**.

"Det vil være vanvittigt at flytte et universitet som Landbohøjskolen ud på heden," siger han.

1. december kommer det såkaldte **Børsting-udvalg** med en rapport, der skal præsentere en række modeller for, hvordan samarbejdet mellem de to institutioner Danmarks Jordbrugsforskning (DJF) og Den Kongelige Veterinær- og Landbohøjskole (KVL) kan gøres tættere de kommende år. Udvalgets formand er administrerende

direktør for Dansk Landbrugs Grovvarereselskab, Asbjørn Børsting, og i det sidder desuden KVL's bestyrelsesformand Erik Bonnerup og DJF's ditto, Jens Kampmann.

Ikke universitet i Foulum

De mulige scenarier går fra en udvidelse af det nuværende samarbejde til en egentlig fusion mellem Danmarks største sektorforskningsinstitution med hovedsæde i Jylland og det forholdsvis lille universitet i København.

I efteråret har en række lokale jyske topolitikere, både venstrefolk og socialdemokrater, gjort sig til talsmænd for, at KVL skal flyttes til Jylland, som en naturlig konse-

kvens af regeringsgrundlaget der taler om udflytning af statsinstitutioner fra København.

Men det skal i hvert fald ikke være til Foulum, siger den ny direktør:

"Jeg aner ikke, hvad der skal til at ske, men ét er sikkert, at *hvis*, og jeg gentager *hvis* Landbohøjskolen skal til Jylland, så er det mest naturligt at placere den i Århus, som en naturlig forlængelse af Aarhus Universitet. Et lille universitet som KVL kan ikke stå alene, det har brug for at befinde sig i et miljø, hvor de kan samarbejde med andre universitetsmiljøer, at flytte dem ud på heden ville være helt vanvittigt."

Flere penge til fødevarerforskningen

Just Jensen, der blev forfremmet fra en stilling som forskningschef til direktør i efteråret. Han intet ved om Børsting-udvalgets eller regeringens planer for DJF og KVL.

Men uanset hvad der sker, så ser han forskningsfinansieringen som sin største opgave:

"Den allerstørste udfordring jeg har, er at skaffe flere penge til fødevarerforskningen og at afbøde virkningerne af de nedskæringer, vi har været igennem. Der er sket et voldsomt fald i de offentlige midler, der tilflyder fødevarerforskningen. Jeg synes, det er beskæmmende, at vores regering snakker om øgede midler til forskningen for at vi kan klare os i globaliseringen, uden at vi i fødevareresektoren kan mærke det. Netop den danske fødevarerforskning vil sagtens kunne klare sig i globaliseringen, så på den baggrund er det helt galt at vi mangler midler til videreudvikling," siger Just Jensen.

tkw

Er dit skriftlige engelsk til maks. 8?

Efterhånden er det en selvfølge, at du som forsker kan formidle dine forskningsresultater på et flot og inspirerende engelsk.

Bruger du lang tid på at få sproget i dine artikler til at flyde? – så var det måske på tide at give dig selv en faglig opkvalificering på området!

Læs mere om kurset på www.dmefteruddannelse.dk eller ring til os på 38 15 66 68 for at høre mere om, hvordan vi kan skræddersy kurset til dit institut.

Academic Writing – writing and publishing scientific papers

Kurset henvender sig til forskere, som skal præsentere papers til internationale konferencer og som vil publicere artikler i engelsksprogede publikationer.

På kurset kommer du bl.a. til at arbejde med følgende:

- grammatiske faldgruber
- stil
- ordforråd
- tegnsætning
- disponering af teksten

Kurset foregår på engelsk, og du får rig lejlighed til at arbejde med dit eget skriftlige materiale.

Hvis I er en gruppe kolleger med det samme behov, kan DM Efteruddannelse hjælpe jer med at skræddersy kurset til jeres institut. På den måde kan I løfte i flok og medvirke til, at instituttet placerer sig på forskningsformidlingens verdenskort.

AKTUEL
FOR
FORSKERE

DM Efteruddannelse
Nimbusparken 16 · 2000 Frederiksberg
tlf. 38 15 66 68 · e-mail: dme@magister.dk

Globaliseringsrådet kritiserede uddannelser

- og i dagene op til den 8-9. december står forskningen for tur

"På universiteterne er pædagogik og undervisningsformer ikke tilfredsstillende alle steder".

Sådan lød en central sætning i oplægget til Globaliseringsrådet, der 10-11. november drøftede "Videregående uddannelser i verdensklasse".

Globaliseringsrådet med Statsministeren i spidsen skal i foråret aflevere en vision og strategi for Danmark.

Kritik af undervisningsniveau og afrald m.m. blev brugt som afsæt til forslag om, at gode lærere skal belønnes med højere løn, at der skal oprettes eliteuddannelser på kandidatniveau for de dygtigste studerende, at studenternes evalueringer skal offentliggøres på nettet m.m.

Det foreslås samtidig, at hvor det i dag er Videnskabsministeriet, som godkender oprettelse af nye uddannelser, så skal den i fremtiden baseres på 'akkreditering', dvs. efter på forhånd fastsatte kvalitetskriterier.

Akkreditering mm – uden økonomi

"Som udgangspunkt må akkreditering bydes velkommen. Skepsis må især rette sig mod, at den i nogle lande er forbundet med et stort bureaukrati", siger rektorkollegiets formand Jens Oddershede.

Der er imidlertid ikke tale om, at markedet gives frit, for der vil fortsat være centralstyring af universiteternes opslag. Kriterierne fastlægges nemlig af Videnskabsministeriet, og i den forbindelse er det ikke uvæsentligt, at der også indgår et 'relevanskriterium', som ikke er nærmere defineret, men som kan kædes sammen andre af Rådets målsætninger, fx arbejdsmarkedets behov eller politiske ønsker om flere uddannede inden for teknik, natur og sundhed.

Der går også rygter om, at rådet har diskuteret afskaffelse af den danske censor-ordning med ekstern censur og den kvalitetskontrol, der ligger heri:

"Jeg kender ikke til forslag", siger Odders-

hede. "Principielt kan man da diskutere, om udgifterne er for høje, og om det tilsvarende gevinster i censuren kvalitets sikring. Men betænelighederne retter sig især rettes mod de studerendes retssikkerhed, hvis censuren afskaffes".

Globaliseringsrådet har ikke diskuteret økonomi, fx at regeringen siden 1994 har skåret ned på uddannelsesbevillingerne, svarende til 500 mio. kr. alene i 2006. Men økonomien kan blive inddraget indirekte som følge af rapportering fra Velfærdskommissionen, der har mange økonomer blandt medlemmerne.

Globaliseringsrådet : Ingen uskyldig 'tænk tank'

Den virker afpolitiserende, siger centralt folketingsmedlem

I denne tid sidder medlemmerne i regeringens Globaliseringsråd i en intens møderække om store principielle spørgsmål for den danske velfærdsstat, herunder universiteterne og forskningen. Det er planen, at rådet skal konkludere på sine analyser engang i foråret.

Men rådet er ikke en uskyldig "tænk tank", mener den radikale uddannelsesordfører **Margrethe Vestager**. Rådet er nemlig en helt særlig måde at *afpolitiser* på:

"Globaliseringsrådet har en faglig-saglig fernis, men i virkeligheden er rådets konstruktion og arbejdsform udtryk for en farlig afpolitisering. Hvis nogle overser, at regeringen selv styrer, hvad der kommer ind i rådet og hvad der kommer ud af rådets arbejde, så ville man jo tro, at der var konsensus om saglige og nødvendige reformer. Men det er snyd, for arbejdet er gennemsyret af politik", forklarer hun.

"Sagt lidt firkantet, så er der lagt låg på den politiske debat mens rådet arbejder - alt imens regeringen bestemmer, hvad der er nede i gryden".

Lammer debatten

"Globaliseringsrådet er en mærkelig måde at organisere en diskussion på: Man har sammensat en hel masse gode folk, som jeg hver især har stor respekt for. De får så præsenteret nogle analyser og forslag, som de skal diskutere. Imens det foregår må de og regeringens topministre ikke mene noget udadtil,

for det hele bliver klappet og klart engang i foråret", siger Vestager.

Set fra Folketinget er Globaliseringsrådet passiviserende:

"Globaliseringsrådet sætter rammerne for den politiske debat. Regeringen har givet sig selv en tænkepause, hvor de ikke behøver at diskutere de store velfærdsspørgsmål. Det lyder måske underligt, men Folketinget hører ikke meget til rådet; med to meget væsentlige undtagelser: For det første, at der ikke kan ikke diskuteres politik i Folketinget, fordi emner først skal diskuteres i Globaliseringsrådet! For det andet så når de emner, som diskuteres i rådet, kun frem til aviserne i småbidder. Disse fragmenter bliver så vendt i offentligheden på ping pong-maner – også uden politisk debat!"

Rådet skal legitimere regeringens politik

Arbejdsformen er også besynderlig:

"Det er regeringen, som laver oplæggene til debat. Det er også regeringen som konkluderer efter møderne. Indimellem bliver debatemnerne aldrig en del af den offentlige diskussion. Og regeringens strategi er tilsyneladende, at regeringens oplæg i store træk vil blive godkendt i rådet, og at rådets medlemmers autoritet skal bruges til at legitimere regeringens politik", siger Vestager.

Hun tvivler dog på, at regeringen får alle rådets medlemmer til at bidrage til legitimeringen. Resultatet kan derfor godt blive, at

det ikke bliver Globaliseringsrådet, men Regeringen, som signerer den endelige rapport.

Vestager: Ingen tillid til universiteterne

"Regeringen er ikke kommet med flere ressourcer til oprustning af universiteter og forskning. I stedet har man skruet op for retorikken. De taler om, at vi skal vinde videnkapløbet, hvor situationen måske mere er, at vi skal gøre det yderste for bare at hænge på..."

Globaliseringsrådets medlemmer er pålagt tavshed mens rådet arbejder. *Men hvad er så Vestagers tip på, hvilke forslag rådet vil fremkomme med hvad angår universiteter og forskning?*

"Det er svært at sige. Men man må jo konstatere, at vi ikke har set tegn på, at regeringen har genvundet tilliden til universiteterne efter at der er kommet bestyrelser med eksternt flertal. Hvis regeringen altså nogen sinde finder flere penge til forskningen, bliver det til styret forskning og øremærkede cigarkasser", svarer hun.

"Og hvad angår uddannelsessiden: Det kommer nok an på, hvor aggressivt Velfærdskommissionens oplæg bliver, fx hvor mange økonomiske nødvendigheder de anslår. Men der kommer nok noget om kul på oprettelse af super-cvu'ere, om en særlig indsats for eliten, om en form for stop mellem bachelor- og kandidat-trin m.m."

jø

Prøveballoner skal

Globaliseringsrådet kan ses som et redskab til at skabe en fortælling om nødvendigheden af reformer. Men regeringen får besvær med at få rådets eksperter til at sætte dagsordenen og skabe nye autoriteter.

”Det bliver fantastisk interessant at se resultatet af Globaliseringsrådets arbejde. De skal behandle store, principielle spørgsmål for Velfærdsstaten, og står det til regeringen, skal rådet komme med radikale forslag vedrørende arbejdsmarkedet, uddannelse og forskning”, spår politologi-professor **Jacob Torfing**.

Globaliseringsrådet er konstrueret som en ’tænketaanke’, der skal analysere og stille forslag til reformer på centrale samfundsområder. Tænketaanken består af hele regeringstoppen og særligt udpegede organisationsrepræsentanter samt eksperter.

Torfing ser rådet som en ny måde at føre politik på. Rådet er en ”*kampagneinstitution*”, som skal bruges til at skabe en bestemt ’fortælling’ om, hvad der er problemet og hvad der er de nødvendige løsninger.

”Den politiske styring og kontrol i Globaliseringsrådet er så meget stærkere, fordi Anders Fogh, Thor Petersen, Bertel Haarder m.fl. selv sidder med. Derfor prøver de også at kontrollere forløbet. De definerer problemerne i kommissorier og *prøveballoner*. Nogle plantes som historier i pressen, som bearbejder og forbereder offentligheden. De prøver at sætte dagsordenen og skabe nye autoriteter”, forklarer han.

Men det er en risikabel konstruktion og procedure, for politikerne risikerer at støde på modstand fra de saglige autoriteter, eksperterne.

Fogh Rasmussen-regeringen utroligt dygtig

For politologen Jacob Torfing er Globaliseringsrådet en interessant nyskabelse, og han ville gerne have lavet et case-studium af dets

arbejdsform og -forløb. Han studerer den diskursive magt i beslutningsprocesser, dvs. hvordan der udøves definitionsmagt gennem skabelse af bestemte forestillinger om politiske problemer, præmisser og løsningsforslag. Han studerer, hvordan dygtige politikere og embedsmænd er i stand til at skabe ’fortællinger’, der danner rammen om de politiske aktørers forhandlinger.

Efter et studie i beslutningsprocesserne bag danske aktiveringsreformer i slutningen af 1990’erne konstaterede han, at netværk af udvalgte politikere, embedsmænd, repræsentanter fra interesseorganisationer og eksperter sætter dagsordenen i vanskelige beslutningsprocesser. (**”Det stille sporskifte i velfærdsstaten”**, MAGTUDREDNINGEN 2004). Han mener, at de politiske *forhandlingsnetværk* problematiserer den gængse politikopfattelse om, at politik formuleres på Christiansborg og sker i en åben debat, hvor meningene brydes.

”På overfladen kan det måske godt se sådan ud, og medierne giver da også indtryk af, at dansk politik i for høj grad er domineret af dagsaktuelle temaer”, siger han. ”Men nedenunder er der større kræfter på spil. Den nuværende Fogh Rasmussen-regering er utrolig dygtig til at tænke strategisk. Den er meget bevidst om betydningen af dagsordensfastsættelse. Den er tålmodig og arbejder langsigtet på vanskelige velfærdsreformer ud i fremtiden. Og Globaliseringsrådet er et af redskaberne”, forklarer professoren.

Filosofien bag tænketanke

I forsommeren afleverede en erhvervsdomineret tænketank *”Fremtidens vækst”* en rapport, der var imødeset med nervøsitet i forskerverdenen, fordi der gik rygter om, at den ville gøre forskningspolitik til erhvervs politik. Men dens forslag var overraskende spage, måske fordi KU-rector Linda Nielsen og andre eksperter havde dæmpet erhvervsfolkenes reformiver.

Og lige nu er der så nedsat to store tænketanke, Velfærdskommissionen og Globaliseringsrådet.

”Regeringens strategi med disse tænketanke er, at disse kan bruges til at opsende prøveballoner for at se, hvordan eksperter og offentligheden reagerer på disse. Hvis modtagelsen så er meget negativ, så hænger regeringen ikke på dem, men kan undsige forslagene som en del af en mere uformel ideskabende proces, der involverer mange forskellige aktører. Og der er også en anden fordel, for når prøveballonen er sendt op, så kan den få tid til at lejre sig i offentligheden, og efter nogle år kan der være mere positive opfattelser af den. Når de *nye ’fortællinger’* – udlægninger af virkeligheden – har sat sig, bliver det nemmere at komme igennem med reformer”, forklarer Torfing.

Velfærdskommissionen og Globaliseringsrådet adskiller sig dog fra hinanden ved, at regeringens egne tunge ministre sidder med i det sidste. Velfærdskommissionen har en overvægt af eksperter. De producerer deres eget vidensbaserede arbejdsgrundlag og modelmateriale.

”Velfærdskommissionen er en tænketank bestående af eksperter, hvis udredning regeringen ikke behøver at tage ansvar for. Derimod sidder regeringstoppen med Statsministeren og Finansministeren med i Globaliseringsrådet, og det er en mere risikabel konstruktion, fordi ministrene får svært ved at løbe fra det”.

Den politiske styring og kontrol i Globaliseringsrådet er så meget stærkere, fordi Anders Fogh, Thor Petersen, Bertel Haarder m.fl. selv sidder med. Derfor prøver de også at kontrollere forløbet. De definerer problemerne i kommissorier og *prøveballoner*. Nogle plantes som historier i pressen, som bearbejder og forbereder offentligheden. De prøver at sætte dagsordenen og skabe nye autoriteter

Regeringens kontraktspolitik

Filosofien bag nedsættelsen af Globaliseringsrådet skal forklares via regeringens kontraktspolitik med vælgerne, mener Torfing:

”Regeringen har problemer med at rykke på de store velfærdsspørgsmål om uddannelse, pensioner, forskning m.m. fordi de ikke indgår i kontrakten med vælgerne. Så for at slippe for at tage stilling til spørgsmålene her og nu og risikere modstand, så skydes de til hjørne indtil man har oprettet en ’kontrakt’ med vælgerne. Som et redskab opretter man så rådgivende organer eller ’tænketanke’, som befolkes med en række repræsentanter fra organisationer og eksperter, som man har tiltro til. De skal så bidrage til at sætte løsninger på dagsordenen, og eksperterne skal bidrage til nogle *fælles ’fortællinger’* i offentligheden om, at reformer er nødvendige. Og de må også gerne bidrage med konkrete forslag på bestemte områder”.

Regeringen vil rykke på værdier

”Meget politisk magtudøvelse foregår ikke i debatter i Folketinget, men i de indledende øvelser, hvor hele problemet defineres. Den definitionsmagt, der udøves i den tidlige fase i den politiske beslutningsproces kommer til at sætte rammen for det senere politiske forløb og udfald”.

Globaliseringsrådet ligner udefra en

Fakta: Globaliseringsrådet

Regeringen har nedsat et ministerudvalg om Danmark i den globale økonomi. Regeringen har nedsat Globaliseringsrådet, som skal rådgive ministerudvalget om en samlet strategi for at udvikle Danmark til et førende vækst-, viden- og iværksætter-samfund. Rådet er regeringsudpeget og består af repræsentanter fra fagforeninger og erhvervslivets organisationer og personer fra uddannelses- og forskningsverdenen.

Rådet har 26 medlemmer, herunder KUs fhv. rector Linda Nielsen, KUs bestyrelsesformand Bodil Nyboe Andersen, CBS’s bestyrelsesformand Anders Knudsen, økonomiprofessor Nina Smidt, DPU-professor Niels Egelund samt formanden for AC Sine Sunesen.

Statsministeren er formand for rådet og økonomi- og erhvervsministeren er næstformand, men også undervisningsminister Bertel Haarder og videnskabsminister Helge Sander er medlemmer.

forberede reformer

Radikale forandringer, fx på uddannelses- og forskningsområdet, siger politologen Jacob Torfing: Regeringen er beredte til at skrive under på politisk bestillingsarbejde

stærkt styret proces:

"Regeringstoppen sidder selv med i toppen. Rådsmedlemmerne er håndplukkede fra organisationer og fra ekspertmiljøer, som politisk ikke er alt for regeringsfjendtlige. Der tilrettelægges en møderække, hvor bestemte temaer drages frem og kædes sammen i nye story-lines. Regeringens egne embedsmænd laver oplæggene til møderne, herunder problembeskrivelser og løsningsforslag, som man gerne ser blåstemplet i rådet, fordi man så kan gå ud i befolkningen med en anden autoritet".

Er det gratis 'symbolpolitik', når regeringen for eksempel melder ud, at universiteterne skal have flere eliteuddannelser og flere professorer skal undervise på bachelortrinet – uden at regeringen følger de nye krav op med flere bevillinger?

"Regeringen arbejder dygtigt ideologisk på flere fronter: Man prøver at rykke ved nogle af vores grundlæggende værdier, bl.a. i den såkaldte 'kulturkamp', men også hvad angår velfærdssamfundets ydelser og uddannelsessystemets indretning", svarer Torfing og fortsætter: "Personligt jeg tror ikke, at det bare er tomme ord. Jeg tror, at hvis regeringen kunne spare på velfærdsydelserne, så ville de finansiere et råderum for bevillinger til universitets-uddannelse og forskning".

Afpolitisering af politikken

Tænketanke skal bidrage til at sætte dagsordener:

"Politikerne er bange for at stille forslag, der fører kniven over kernestrukturen i velfærdsstaten og kan støde store vælgergrupper. Derfor vil de gerne have andre – bl.a. 'uafhængige' eksperter – til at pege på problemerne og foreslå løsninger. Regeringen kan herefter gå ud og sige, at den ikke er glad for det, men eksperter peger på, at upopulære reformforslag er nødvendighedens politik; der er i virkeligheden ikke noget valg", forklarer Torfing.

"Det er en videnskabelig autoriseret politik. Den måde at håndtere politiske spørgsmål og debatter på fører til en *afpolitisering* af politikken og definerer indholdet af fremtidens kontraktspolitik".

Den aktuelle drejebog for forskning: Innovation og erhvervs politik?

Regeringens drejebog er rettet mod 'innovationspolitik'.

Regeringens forskningspolitik har sparet på de frie bevillinger og lagt penge ud i strategiske cigarkasser, ofte med sigte på, at støtte 'innovation' i erhvervslivet. Og det ser derfor ud til, at Globaliseringsrådet arbejder efter en klar drejebog. I de første mange temamøder tager man deltemaer op på samfundsområder, som man gerne vil ændre på: Et møde hver til folkeskolen, erhvervsuddan-

nelserne, CVU'erne, universitetsuddannelserne, forskningssystemet m.m. Og så slutter rådet af med fire mere principielle debatter under temaet 'innovation', som får det erhvervsvenlige perspektiv på. I praksis kan man forudse, at forskningspolitik bliver til industripolitik:

"Det er givetvis tale om en bevidst etablering af en bestemt sekvens af temaer, der etablerer innovation som den underliggende

Såvidt jeg kan vurdere, har nogle oplæggene til Globaliseringsrådet været temmelig *politiske og normative*, så jeg vil formode, at der i Globaliseringsrådet har været en del modstand mod indholdet og proceduren fra ekspertsiden. Der er givetvis en del konflikter om analysen, forslag og konklusioner

målsætning, samtidig med at diskussionerne fremstår som et naturligt forløb. Der er helt klart tale om *bevidst processtyring*, hvor man sammenkæder problemstillinger, så de ses i et bestemt lys. Herved får man skabt en bestemt *'fortælling'* med koblinger mellem problemer, begreber og løsninger". – som i virkeligheden er politisk skabte, men hvor resultatet fremstår som 'naturligt', 'givet' og endda 'nødvendigt'.

Eksperterne kræver empiri og data

Torfing kalder det dog en farlig leg, hvis regeringen har tiltro til, at eksperterne vil deltage i legitimering af regeringens politiske projekter

"Det kan give bagslag, hvis regeringen lægger op til politisk *'bestillingsarbejde'*, hvor det forventes at eksperterne blåstempler regeringens egne politiske forslag og redskaber. For sådan er eksperter ikke. De opererer efter andre standarder. De vil slå sig i tøjet, for deres eneste berettigelse i organerne er

deres kyndighed, som er videnskabeligt eller sagligt funderet. Eksperterne vil kræve, at der bag forslag og analyser ligger empiri, undersøgelser og data. Eksperter vil også kunne opstille alternative scenarier eller flere løsningsmuligheder, end regeringen ønsker sig".

Torfing peger på flere områder, hvor regeringens politik kan få problemer med at blive legitimeret i Globaliseringsrådet: Regeringen påstår for eksempel, at incitamenter vil få flere i arbejde, men videnskabelige undersøgelser viser ikke nogen entydig sammenhæng mellem lavere ydelser og øget beskæftigelse. Regeringen påstår også, at større statsstøtte til den private sektors innovation virker positivt, men nogle erhvervsøkonomer advarer direkte mod at gøre den private sektor afhængig af statsstøtte. Osv.

Ministrene risikerer, at eksperterne gør modstand

Politologisk er det igangværende spil et interessant studie i, hvorvidt en magtfuld part kan kontrollere et ekspertnetværk. Torfing har sin tvivl:

"Når de politiske ønsker ikke er fagligt og empirisk baseret, må eksperterne sige fra. Der vil blive lagt et hårdt pres på dem fra de politiske autoriteter med Statsministeren i spidsen. Men eksperterne ønsker ikke at blive misbrugt til at legitimere bestemte politisk-normative dagsordener. De er nødt til at holde fast i deres faglighed, ikke mindst for ikke at tabe ansigt i forskersamfundet, i de andre forskeres øjne", siger han og slutter:

"Såvidt jeg kan vurdere, har nogle oplæggene til Globaliseringsrådet været temmelig *politiske og normative*, så jeg vil formode, at der i Globaliseringsrådet har været en del modstand mod indholdet og proceduren fra ekspertsiden. Der er givetvis en del konflikter om analysen, forslag og konklusioner. Jeg tror derfor ikke regeringen ikke får indfriet sine udtalte ønsker om 'bestillingsforskning' frembragt af videnskabeligt baserede ekspert-netværk".

jø

Haarder & Sander langt fra lovens ånd

Indførelse af 'institutionelt selveje' på universiteterne er ikke barriere mod øget styring udefra. Så Haarders pres på DPU er ikke i strid med universitetslovens jura

Sander: DPU-politisering helt i orden

Det var helt legalt, at undervisningsminister Bertel Haarder i september *ad bagdøren* stillede krav til DPUs udviklingskontrakt. Det fastslår universitetsminister Helge Sander i en række svar til Folketinget.

Hermed er der nedbrudt nogle grænser og sat *helt nye standarder* for, hvordan ministre, erhvervslivets top og andre magtfulde interesser kan *politisere* universiteternes faglige prioriteter.

Formelt set er det nemlig universitetsrektorerne, som igangsætter arbejdet med udviklingskontrakten, som herefter fastlægges af bestyrelsen efter åben drøftelse på universitetet, herunder akademisk råd. Og herefter indgår bestyrelsen en kontrakt med Videnskabsministeriet. Men i den konkrete sag sprang Bertel Haarder over alle de formelle beslutningsveje. Han anmeldte sine krav for universitetets ledelse, så denne kunne skrive ministerens krav ind i universitetets eget kontraktudspil, før forhandlingerne med Videnskabsministeriet reelt er gået i gang.

Barsk politisk pression på DPU

Og det skete alt sammen med Videnskabsministerens godkendelse:

"Der er behov for en vedvarende dialog mellem universiteter og deres omgivelser. Jeg finder det derfor helt naturligt, at Undervisningsministeriet har ønsket til, hvordan DPU prioriterer sin forskningsindsats mv., fordi de fleste kandidater fra DPU finder beskæftigelse inden for Undervisningsministeriets område. Ligeledes anvendes en stor del af DPUs forskningsresultater inden for Undervisningsministeriets område", svarede Helge Sander på et spørgsmål (S680) fra SF'eren Morten Homann.

Bertel Haarders besøg på DPU var ikke en høflighedsvisit, men *barsk politisk pression*. Ministerens delegation bestod nemlig af de tungeste embedsmænd i sektoren: Undervisningsministeriets departementschef Niels Preisler samt uddannelsesdirektør Ivan Sørensen.

Og så daværende styrelseschef Uffe Toudal Pedersen i en besynderlig dobbeltrolle: Han skulle kort tid efter tiltræde som departementschef hos videnskabsministeren

"Det er ganske vidtgående, at en minister stiller med en henstilling om, hvad et universitet skal forske i. Formelt gjorde Bertel Haarder ikke noget forkert, da han – med Videnskabsministerens indforståelse – holdt et møde med DPUs ledelse. Men vi kan hurtigt blive enige om, at det ligger langt fra lovens ånd om decentralisering og autonomi til selvejende institutioner. Det er i strid med lovens ånd, men altså ikke med lovens bogstav".

Sådan lyder juraprofessor **Carsten Henrichsens** vurdering af det legitime i, at Bertel Haarder med følge i september foretog en hemmelig visit på DPU, hvor han krævede, at DPU indskriver mere eller mindre konkrete forskningsområder i deres kommende udviklingskontrakt.

Visit ikke i strid med lovens bogstav

Universitetslovens grænser er ved at blive afprøvet i praksis. Og juraprofessoren mener ikke, at Haarders visit og krav til DPUs udviklingskrav er i strid med universitetslovens bogstav:

"Udviklingskontrakten bliver til i en 'dialog'. Og rammerne for en ministers pres er altså meget brede, så længe ministeren ikke stiller retligt bindende krav, som universitetet absolut skal opfylde", forklarer han.

Udviklingskontrakter ikke er juridisk bindende kontrakter, men strategiske hensigts-erklæringer mellem universitetet og ministeriet. Men ministeren kan bruge økonomiske virkemidler til styring, for målopfyldelse vil kunne bruges til omfordeling af bevillinger. Hvis Videnskabsministeren er utilfreds med resultaterne, kan han straffe universitetet økonomisk.

Henrichsen: Selveje ikke nogen barriere mod styring

"Selv om de konkrete forskningstemaer, som DPU får ind i udviklingskontrakten, altså ikke er retligt bindende, så findes der jo andre mellemformer, hvor der udøves påtryk, som når en minister møder op i egen høje person", konstaterer professoren i forvaltningsret.

Men når der således er mellemformer og påtryk, betyder det vel, at universitetets frihedsgrader ikke bestemmes af jura, men er blevet et simpelt magtspørgsmål, hvor universiteternes bestyrelser må bøje sig for eksterne 'kunder', hvis de er magtfulde nok?

"Vi kender jo ikke de nærmere omstændigheder i sagen, herunder hvilke konkrete krav, Haarder fremførte, så jeg vil ikke dømme i den konkrete DPU-sag", svarer Henriksen. "Men overordnet set må man konstatere, at indførelse af 'institutionelt selveje' ikke er

nogen barriere mod øget styring udefra. Og man skal i øvrigt bemærke, at indførelse af bestyrelser med eksternt flertal og en eksternt bestyrelsesformand faktisk også er et element i de politiske bestræbelser på at sikre, at udenforstående interesser kan øve indflydelse på universiteternes aktiviteter".

Konkrete forskningsfelter?

"Haarders indgriben sker i en gråzone, hvor hensigten måske har været at afpresse DPU et løfte om at lave en bestemt slags forskning. Det bliver i givet fald meget interessant at se konkretiseringsgraden af ministerens "forskningspålæg" i udviklingskontrakten. Der er mig bekendt ikke tidligere eksempler på, at universiteternes udviklingskontrakter benyttes til udpegning af konkrete forskningsfelter, så det vil da vække opsigt, hvis det sker på DPU", siger Henriksen, der er ekspert i forvaltningsret.

"Hvis Haarder får konkrete forskningsfelter skrevet ind i DPUs udviklingskontrakt, og hvis sådanne forskningsfelter har karakter af anvendt forskning, så er det jo helt åbenbart, at universitetet bliver benyttet til en form for sektorforskning: Et institution hvor et ministerium kan bestille udredninger, undersøgelser eller redskaber til brug for myndigheder", siger Henriksen og tilføjer, at Undervisningsministeriet ikke selv har sådanne sektorforskningsinstitutioner, og at det kan være grunden til, at DPU er interessant for ministeriet.

Haarders hemmelige visit – og lovens krav om fuld åbenhed

Haarders krav blev kun kendt i offentligheden, fordi FORSKERforum afslørede ministerens visit på DPU. Henriksen mener, at det havde været ønskeligt, om DPU selv havde orienteret herom i overensstemmelse med universitetslovens krav om 'fuld åbenhed om bestyrelsens beslutninger samt grundlaget og bevæggrundene herfor' (§10, stk. 2), ligesom også Haarder kunne have meldt sine ønsker ud i fuld offentlighed.

"Offentligheden har et krav på at få at vide, hvad en minister kræver eller hvordan en strategi er blevet til. Men ifølge lovens bogstav er forvaltningen af 'åbenhed' en sag mellem ministeren og bestyrelsen. Og det er bestyrelsens ansvar at håndtere situationen, og hvad skulle den have gjort anderledes? Hvis bestyrelsen havde offentliggjort Haarders krav, havde den eksponeret det politiske pres, de var udsat for. Og det ville næppe have været populært hos ministrene ...".

Frihed med styring

Paradoks: Universitetsloven taler om frihed, praksis er styring

Spørgsmålet om universiteternes frihed er ikke bare et spørgsmål om jura, men også om hvordan reformen implementeres i praksis. Og man må ikke se bort fra den styring eller det pres, der sker via økonomien, siger forvaltningsretsprofessor **Carsten Henrichsen**:

Politikerne sparer på grundbevillingerne, forskerne tvinges til at søge eksterne og strategiske forskningspuljer, og forskningsstrategier indsnævrer frihedsgraderne:

“ Forslaget om etablering af institutionelt selveje med bestyrelser og ledere, der er ansvarlige over for bestyrelsen, er en afgørende forudsætning for at øge universiteternes frihedsgrader i forhold til ministeren og den øvrige statslige forvaltning, hvilket længe har været ønsket fra universiteterne ”

(Universitetslovens bemærkninger)

”Når Danmarks Forskningsråd tidligere på året bad forskningsmiljøerne om at udpege bestemte ’kerneområder’, hed det sig, at det blot var en kortlægning. Men universiteterne tog altså den øvelse meget alvorligt, for de opfattede henstillingen som et forspil til større styring: allokering af forskningsbevillinger, udpegnings af satsningsområder osv.

Paradoks: Selveje uden kapital

Under den gamle styrelseslov kunne en minister ikke lægge pres på et universitet for at få dem til at udføre en bestemt type forskning. Det kan ministeren formelt heller ikke under den nye universitetslov, men virkeligheden er mere kompliceret. Henrichsen siger, at der er paradokser i tidens ”decentraliseringstendenser”, som når universitetsloven angiveligt skulle give ’øgede frihedsgra-

der’ til universiteterne.

Der er et fundamentalt problem i konstruktionen omkring det institutionelle selveje: ”Hvis det ikke forbindes med et eget kapitalgrundlag, som kan danne grundlag for selvstændige initiativer til udvikling af universiteternes aktiviteter, så er det under alle omstændigheder begrænset, hvad friheden kan bruges til. Og hvis realiteten yderligere er, at universiteterne gennem udviklingskontrakter bindes op på en række målsætninger, samtidig med at deres grundbevillinger reduceres, indskrænkes friheden til at omdisponere ressourcerne, så der kan skaffes midler fra eksterne projektmidler. Det begrænser også forskningsfriheden”.

Paradoks: Selveje giver øget styring

”Det er et paradoks, at politikerne opretter institutionelt selveje osv., samtidig med at man forbeholder sig adgang til detaljeret styring gennem udviklingskontrakter. For udviklingskontrakterne er utvivlsomt ensbetydende med en stramning af den politiske styring. Overalt i den offentlige administration, hvor politikerne ’decentraliserer’ oplever man præcis den modsatte virkelighed med indskrænket handlerum, for ’decentralisering’ betyder i praksis også en strammere styring med uformelle instrumenter, der har aftalepræg, men hvor politikerne kan bruge økonomiske incitamenter, belønninger eller straf, som nok så effektive styringsinstrumenter”, forklarer han. ”Og den type styring har sin egen logik: Har politikerne den første udviklingskontrakt på plads, så har man også sat sig de første mål. Og det ligger så i systemets natur, at målene må strammes, når udviklingskontrakten skal revideres. Styringen bliver altså ikke mindre med tiden, men større”

jø

Selvbevidst Haarder: Jeg er part

En magtfuld minister som Bertel Haarder har ikke den store respekt for universiteternes autonomi. Han mener at have ret til direkte indflydelse, og opfatter sig som direkte interessant og parthaver: ”Nu drøfter Videnskabsministeriet og Undervisningsministeriet med DPU, hvordan vi skal udforme kontrakten for de kommende år” (Information, 3. nov.).

En ydmyget universitetsminister Helge Sander måtte herefter repetere kommandovejen: ”Undervisningsministeren er ikke part i kontraktforhandlingerne” (S810).

Og Videnskabsministeriet har nu bedt Undervisningsministeren om skriftligt at anmelde sine ønsker til DPUs udviklingskontrakt, og dem vil Helge Sander så fremføre under forhandlingerne.

Det fremgår ikke, om Videnskabsministeriet har bedt andre interessenter om at fremføre deres krav: Landbrugsministerens til KVL, industriministerens til DPU, sundhedsministerens til sundhedsfakulteterne, beskæftigelsesministeren til samfundsfakulteterne osv.

Ansvarsforflygtigelse

DPU er i klemme mellem to ministre, men der er også uklarhed om ministeransvar i Folketinget

Henrichsen undrer sig over forløbet, hvor undervisningsminister går ind og forhandler på universitetsminister Sanders felt.

Universitetsministeren har åbenbart givet Undervisningsministeren tilladelse til at gå ind på DPUs område. Men hvis Haarder skulle have fremsat sine ønsker efter den formelt korrekte kommandovej, så skulle han have henvendt sig med ønskerne til Videnskabsministeren, der således ville kunne fremføre dem i forhandlingerne med DPU om udviklingskontrakten:

”Det er da forståeligt, at DPU føler sig under

dobbeltpres, når Undervisningsministeren pludselig melder sig som interessant. Men politisk har Videnskabsministeren tilsyneladende været indforstået med Haarders indblanding”, siger han.

”Ministerrelationerne er et problem for DPU, fordi man er sat under pres. Men proceduren giver i mine øjne også problemer i forhold til ministeransvaret i Folketinget. Der er et element af ansvarsforflygtigelse over proceduren. Det er Haarder, som kommer med krav eller pålæg, men det er Videnskabsministeren som har ministeransva-

ret for universitetet. Det kan slå tilbage på Videnskabsministeren, hvis der bliver problemer, for så er det ham, der skal tage ansvar for Haarders pålæg”, siger Henrichsen og slutter:

”På den anden side kan Folketinget få svært ved at pålægge et ansvar i praksis, når Videnskabsministeren kan undskylde sig med, at han ikke var bekendt med enkeltheder i forhandlingsprocessen ...”

jø

Haarder: Evidens-baseret forskning

Haarder kræver forskning, der er brugbar for praktikere og politikere. Men hvis ministeren bestiller 'myndighedsredskaber' på DPU, bliver universitetet så ikke til en sektorforskningsinstitution, spørger de på DPU

"Konkretiseringsgraden bliver særdeles interessant; hvad ønsker Haarder og hvad der kommer ind i udviklingskontrakten? Og det bliver også interessant, om der følger ekstra penge med", siger lektor **Lejf Moos**, der er forskningsprogramleder på DPU.

"Vi ved jo ikke præcist, hvilken konkret forskning, Haarder ønsker af DPU. Men det virker som om han ønsker 'myndighedsredskaber', som skal kunne bruges af skole- og cvu-sektoren i praksis, såvel i pædagogikken, didaktikken som i opfølgning og evaluering", siger han, der er helt indforstået med, at det er et universitets opgave at lytte til, hvad der kommer af ønsker udefra, fra ministerier, kommuner eller erhvervslivet:

"Universitetet lytter og vurderer så, om ønskerne hensigtsmæssigt kan indarbejdes blandt universitetets opgaver. Men spørgsmålet er, om et universitet skal påtage sig konkrete forskningsfelter, som er ønsket af en ekstern part? Er det et universitets opgaver at lave 'myndighedsredskaber' – noget som ellers er traditionel opgave for sektorforskningen", spørger Moos.

Kan DPU sige nej til Haarders pres?

Bertel Haarder begrundet sine krav om evidensbaseret forskning på, at et OECD-review om folkeskolen og til en evaluering af den danske pædagogiske forskning, som peger på, at forskning skal være brugbar for praktikere og politikere.

Hertil siger forskningslederen: "Problemet med OECD-review'et er, at det udtrykkeligt ikke siger noget om den danske kvalitet, men kun om, hvordan man gør forskning brugbar eller operationaliserbar".

Haarders ønsker er ikke konkretiseret. Men tre af Haarders specifikke forskningskrav skulle udspringe af PISA-undersøgelsen, der blev udlagt som at danske skolebørns færdigheder er alarmerende ringe. Derfor kræver Haarder mere forskning i didaktiske redskaber inden for læsning, matematik og naturfag. Og Haarder ønsker redskaber til at teste og måle færdighederne.

"Jeg ved ikke præcist, hvad Haarder ønsker. Udviklingskontrakten indgås i 'dialog'. Ministeren 'dikterer' jo ikke direkte, men fremsætter et ministerielt ønske. Såvidt jeg forstår er der nedsat et 'udredningsarbejde' med ministeriets embedsmænd og DPU om, hvad der skal ind. Men selvfølgelig sættes DPU under pres, når en minister kommer og fremsætter ønsker", siger forskningslederen.

"Universitetet kan selvfølgelig sige nej til en opgave eller et forskningsfelt", siger han og svarer ikke på spørgsmålet, hvad der vil

være konsekvensen af et nej til Haarders ønsker?

"Ja, det er jo et interessant spørgsmål, som jeg helst ikke svare på".

Evidens-baseret forskning

Et af nøgleordene i Haarders krav er "evidens-baseret forskning", større vægt på nyttebaseret forskning. På DPU betyder det, at Haarder ønsker, at DPU-forskerne skal pålægges at forske i, hvilke didaktiske metoder eller redskaber giver maksimal indlæring. Forskerne skal også bidrage til at lave redskaber eller tests, der kan måle danske skolebørns færdigheder som i PISA-undersøgelsen.

Moos er leder af et forskningsprogram, hvor man blandt andet har arbejdet med "evidens i uddannelse" og han er stærkt bekymret over systemets entydige brug af begrebet:

“

Bertel Haarder om Niels Egelund – efter at Lars Henrik Schmidt var blevet udpeget til DPU-rektor:

"Med sit ønske om øget anvendelse af den pædagogiske forskning i folkeskolen kunne han være blevet en fremragende rektor for DPU, men dertil er han øjensynligt for kontroversiel"

(I festskrift til Niels Egelund)

"Bertel Haarders ønsker er inspireret af OECD, som åbent medgiver, at man ikke er interesseret i at undersøge forskningens kvalitet. Man interesserer sig for, om den didaktiske forskning opfylder sit formål, som praktikere og politikere kan bruge", forklarer han. "En sådan brug af evidens er inspireret af amerikansk uddannelsespolitik, hvor man sætter lighedstegn mellem videnskabelighed og naturvidenskabelig positivisme, der mener at kunne pege på 'sandheder' i form af entydige årsags-virkning, fx mellem lærernes adfærd og elevernes testresultater. Vi må advare mod tro på, at man kan lave egentlige opskrifter for undervisning, for det kommer helt an på konteksten".

Bertel Haarder ønsker forskning i PISA-begrænsning i DPU-for

Haarders krav er "evidens-baseret forskning", større vægt på nyttebaseret forskning. Ud fra en politisk-administrativ logik er evidensmodeller attraktive, fordi den kan danne grundlag for nye styringsformer, som retter sig mod "Effectiveness and Efficiency", teknisk og økonomisk effektivitet i uddannel-

“

Men spørgsmålet er, om et universitet skal påtage sig konkrete forskningsfelter, som er ønsket af en ekstern part? Er det et universitets opgaver at lave 'myndighedsredskaber' – noget som ellers er traditionel opgave for sektorforskningen

Lejf Moos

sessystemet.

Men evidens-forskere advarer mod entydige fortolkninger af evidens-begrebet. Lektor **Lejf Moos** peger på, at debatten om PISA-resultaterne og uenighederne om tolkningen blandt andet udspringer af **evidens-klarheder**. Kritikerne sagde, at det gav et forkert indtryk af danske unges færdigheder, fordi PISA-undersøgelsen målte kontantviden og testfærdigheder; noget, som andre landes skolesystemer er lagt an på.

"PISA-undersøgelsen standardiserer, fordi dens metodik vil gøre danske uddannelser lige som andre landes, hvilket ikke tager hensyn til landenes kontekster, traditioner og målsætninger", siger Moos, der stiller spørgsmålstegn ved, om standardisering i PISA-mål hæmmer mulighederne for, at danske uddannelser bruger deres særpræg, f.eks. de historiske satsninger på kreativitet og organisatoriske talenter som en konkurrencefordel, hvor man skaber sig en særlige profil og finder sin særlige niche i et globaliseret uddannelsesmarked.

PISA handler om målinger – ikke mål

Moos og hans forskningsgruppe peger (som PISA-kritikere som Erik Jørgen Hansen og Christen Sørensen) at politikerne burde diskutere **målet** for de danske uddannelser i stedet for at underkaste sig blinde evidensmetodikker.

gnende metodikker og det kan være en forskernes metodefrihed

"Politikerne har tillagt PISA-resultaterne stor betydning, fordi de mener, at testen fortæller noget vigtigt. De går implicit ud fra, at danske skolebørn skal måles med samme alen som skolebørn i alle andre lande. Evidens bliver i OECD forståelsen noget, som kan eftervises i store kvantitative, internationale sammenligninger. I denne forståelse kan man pege på at når amerikanske undersøgelser peger på, at 7-årige amerikanere bedst lærer at læse gennem et bestemt læseprogram, så må det også gælde for danske elever. Og når OECDs review anbefaler læse-, matematik- og naturfags-didaktik og dermed at dreje undervisningen hen mod færdighedstræning og testkompetencer, så følger politikerne blot med", siger Moos.

"Men vi vil advare mod den ureflekterede brug af evidens og best-practise. Evidensbaseret er en teknisk bekvem og autoritær løsning på nogle problemer, der er i dele af skolesystemet".

Underminering af forskernes metodefrihed

Moos og hans forskningsgruppe anbefaler, at evidens-begrebet nuanceres.

Dilemmaet i Haarders krav er, at hvis Haarder kommer igennem med specifikke ønsker til udpegning af konkrete forskningsfelter eller forskningsmetodikker, så kan det stride mod universitetslovens metodefrihed for forskerne. Ifølge universitetsloven har universitetet forskningsfrihed, og forskerne kan godt nok pålægges bestemte forskningsopgaver, men til at løse disse har forskerne metodefrihed.

"Ud fra en faglig-saglig vurdering fra folk som arbejder med pædagogik og indlæring kan man også stille spørgsmål ved, hvor fornuftigt det er at spore forskere ind på bestemte spor. Mens PISA-målene går ud fra industrisamfundets kompetencer, paratviden og konkrete færdigheder, så stiller videnssamfundet krav om fleksibilitet, samarbejdsevne, innovationsevne. PISA peger bagud, og spørgsmålet er, hvor hensigtsmæssigt Haarders krav er".

jø

Frit spil for bestyrelsesformænd

Universitetsloven taler om 'videst mulig åbenhed', men formændene hemmeligholder efter behag. Og universitetsminister Sander lukker øjnene

Universitetsbestyrelserne lukker dørene efter behag – og universitetsminister Sander lukker øjnene. Ministeren har nemlig ikke reageret på de omfattende dørlukninger, som FORSKERforum afslørede i september (FOfo 187). En test fortalte, at på nogle universiteter er halvdelen af møderne lukkede for offentligheden. På DTU var et punkt tilmed så hemmeligt, at menigmand ikke måtte vide, hvad det handlede om: "Pkt. 7: ... (Lukket Punkt)".

Nu viser FORSKERforums summariske test, at bestyrelsesmøder fortsat er lukkede i stor stil, for det sker med en passiv minister i ryggen. Det er således helt i orden at fem ud af ti punkter er lukket for offentligheden. Det er også helt i orden, at Handelshøjskolens forretningsorden giver formanden ret til suverænt at lukke dørene, når det passer ham. Eller at Aalborgs bestyrelsesformand ønsker at hemmeligholde et bestyrelsesmedlems skriftlige indsigelse mod et rektorforslag.

Den passive universitetsminister Sander ser dermed stort på universitetslovens krav om, at bestyrelsens arbejde skal foregå "i videst mulig åbenhed".

Ministeriet: Ikke regelgrundlag for indgreb

Universitetsministeren vil ikke gribe ind, forklarer vicedirektør Rene Bugge Bertram-

sen: "Det er rene bestyrelsesanliggender. Bestyrelserne tilrettelægger selv deres arbejde og lægger standarden for deres åbenhed, alt sammen inden for universitetsloven, vedtægterne og deres forretningsorden", forklarer vicedirektøren, der tilføjer:

"Ministeriet forvalter efter universitetsloven, forvaltningsloven og offentlighedsloven. Ministeriet er tilfredse med forvaltningslovens regler på området. Og eftersom der således ikke er regelgrundlag for at gribe ind i de konkrete sager, så gør ministeriet det ikke".

Vicedirektøren fortæller dog, at ministeren vil drøfte "åbenhed" på sit næste dialogmøde med bestyrelsesformændene.

Videnskabsministeriet syltede sager i tre måneder

FORSKERforum afslørede tre tilfælde, hvor bestyrelses vedtægter kan være i strid med universitetsloven. Det tog imidlertid tre måneder før ministeriet tog sig sammen til at undersøge, om bestyrelserne forvalter i strid med lovgivningen:

Først nu har ministeriet spurgt CBS, om det er rigtigt, at CBS-bestyrelsesformanden ubegrænset – *vilkårligt* – kan bestemme,

hvilke punkter i dagsordenen, der skal lukkes?

Først nu har ministeriet taget sig sammen til at spørge DTU, om det er rigtigt, at dagsordenen for bestyrelsens møder først offentliggøres dagen før bestyrelsesmødet?

I det tredje tilfælde har ministeriet af en eller anden grund handlet mere resolut. Man har bedt DPU om at ændre i forretningsordenen, hvori der står, at dørene ikke automatisk skal lukkes, når der drøftes "*universitetsstrategiske planer*". Lukning af døre skal nemlig *skete "efter en konkret vurdering"*.

AaU: Bestyrelsesformand censurerede beslutningsgrundlaget

Den seneste sag om hemmeligholdelse handler om, at et medarbejdervalgt bestyrelsesmedlem i Aalborg sendte en indsigelse mod rektors beslutningsforslag om opdeling af forskere i A-B-C-forskere. Bestyrelsesmedlemmet bad om, at indsigelsen skulle indgå i det offentligt tilgængelige beslutningsgrundlag, men det skete ikke.

"Det er bestyrelsesformanden som tilrettelægger arbejdet og styrer, hvilket materiale der skal sendes ud. Hvis nogle i bestyrelsen er utilfredse med dette, så må de jo rejse det i bestyrelsen", siger vicedirektøren.

Når enigheds-referater er misvisende

I Aalborg fortæller referater af bestyrelsesmøder heller ikke om debat, og de enkelte bestyrelsesmedlemmer refereres ikke ved navns nævnelse. Det er et "**konsensusreferat**" som fremstiller beslutninger som indgået i enighed: "*bestyrelsen besluttede*". I det konkrete Aalborg-tilfælde var referatet direkte misvisende, fordi der faktisk var afvigende synspunkter og indsigelser.

Men ministeriet vil ikke kræve en bedre referatpraksis for at håndhæve lovens bogstav om 'videst mulig åbenhed':

"Det kan ministeriet ikke. De bestyrelsesmedlemmer, som er uenige i praksis, må klage til formanden. De er jo ikke frataget deres ytringsfrihed", siger Bugge Bertram-

sen. *Er det ytringsfrihed, hvis bestyrelsesformanden og flertallet i bestyrelsen beslutter, at mindretallets indsigelser ikke må offentliggøres?*

"En bestyrelse må selv bestemme referatformen, herunder om de vil udstille deres diskussioner. Staten har ikke regler, som kan gribe ind i bestyrelsernes arbejde. Det ville være magtfordrejning, hvis ministeriet greb ind uden henvisning til konkrete regler. Det er værre for demokratiet end noget andet".

jø

Forskeres arbejdstid

Flere undersøgelser har fortalt, at universitetslærere har en gennemsnitlig arbejdstid på 48 timer om ugen. Professorerne arbejder 52 timer, lektorer 49 timer, adjunker 45 timer og ph.d.-stipendiaterne 47 timer ugentligt.

Universitetslærere får løn for at arbejde i 37 timer ugentligt, men da der ingen øvre arbejdstid er på universitetsområdet, udbetales der ikke overarbejdspenge, hvis det ikke er udtrykkelig beordret af lederen.

Dit tidsforbrug & stress

DMs Uddannelses- og forskningspolitiske Udvalg (DM-UFU) vil sætte fokus på det voksende forskningsbureaukrati. En spørgeskemaundersøgelse vil fokusere på forskernes forbrug af tid i forbindelse med de mange administrative procedurer, forskerne skal igennem i forbindelse med, at en stadig større del af forskningsbevillingerne skal hentes hjem fra eksterne finansieringskilder.

DM har gennem det sidste år haft flere henvendelser fra medlemmer, der er ved at gå ned med flaget på grund af stress som følge af for stort arbejdspress.

Arbejdspresset er bl.a. affødt af, at en stor del af arbejdstiden går med at skrive ansøgninger. DM-UFU vil derfor gerne have dokumenteret, hvor stort problemet er. I den forbindelse opfordres alle DMs medlemmer ved universiteterne og sektorforskningsinstitutionerne til at besvare det web-baserede spørgeskema, som udsendes af et uafhængigt analyseinstitut i begyndelsen af december 2005.

Spørgsmål vedrørende undersøgelsen kan stilles til faglig konsulent Elisabeth Tosti, tlf. 38.15.67.05

Arbejdet som universitetslærer indeholder mange forpligtelser og endnu flere forførende muligheder. Det er som et langt tag-selv-bord af udfordrende tilbud: Skriv en artikel, bliv formand for bedømmelsesudvalget, redigér en bog, flyv til konference med dit paper, tag mod invitationen om at være med i et nyt forskningsprojekt.

Men for mange bliver det for meget. Før man ved af det, suger arbejdet livet tomt for glæde. Og sådan oplevede religionshistorikeren Mikael Rothstein det for nogle år siden:

Efter mange år som ansat på universitetet, hvor han havde været igennem det *tidsblinde forskningsrace* i stipendiat og adjunktperioden, fik han nok, og erklærede at nu ville han ikke mere.

Rædselsfuldt job som studieleder

"Jeg har været ansat siden 1989 og har altid trivedes med mit arbejde, men da jeg blev studieleder, gik det fuldstændigt galt. Antallet af arbejdsopgaver eskalerede, og så forsvandt arbejdsglæden. Der var kun en ting at gøre – alt det spændende blev lagt på hylde. Jobbet som studieleder er rædselsfuldt, jeg hadede det fra den første dag. Og det levnede ikke tid til at leve op til de mest elementære forpligtelser. Generelt arbejder jeg hurtigt, jeg skriver hurtigt og er meget produktiv. Men jeg måtte sige til mig selv, at hvis jeg ikke skulle blive stresset, måtte jeg bide tænderne sammen og skære alt det fra, som ikke var strengt nødvendigt, jeg måtte lave det der kedede mig."

Med posten som studieleder kom erkendelsen: At man sommetider må sige nej til det sjove for at overleve.

Efter tre år slap han endelig fri. I forbindelse med overgangen til den nye universitetslov ville rektor have ham til at fortsætte, men Mikael Rothstein satte sin stilling ind på, at han ikke ville. Og i den følgende tid gjorde han op med sig selv, at han ikke igen ville falde i tidsfælden:

"Da jeg var sluppet ud af studielederfunktionen oplevede jeg igen, hvordan arbejdsopgaverne eskalerede. Jeg blev involveret i det ene projekt efter det andet, jeg fik flere og flere specialestuderende og flere og flere administrative opgaver. Så jeg vågnede op og mærkede, at nu var det ved at ske igen. Selv om studielederfunktionen var væk, var der ting jeg ikke magtede. Så jeg tog en beslutning at bruge max 40 timer om ugen med koncentreret produktivt arbejde og ikke mere."

Nej, nej og ja ja

"Prisen for det har været at sige nej til at sidde i et ledelsesteam, nej til at sidde i forskellige bedømmelsesudvalg, nej til at sidde i et par komiteer indenfor universitetssystemet, nej til at deltage i forskningsprojekter, nej til at være formand for et udvalg under

instituttet og nej til at være den der opdaterer afdelingens hjemmeside. Det er alt sammen spændende opgaver, som ville være dejlige hvis man havde en uge på fjorten dage og 48 timer i døgnnet."

"Tilbage er et par sammenhængende forskningsprojekter, en helvedes masse deadlines, forskningssamarbejde, jeg sidder i et par bestyrelser og udvalg, og underviser - det holder jeg meget af - og jeg har specialestuderende og ph.d.-studerende – men jeg arbejder maksimalt 40 timer om ugen."

"Jeg har fortalt alle og enhver der gider høre på det, at jeg gearer ned. Jeg har proklameret det som et princip, at jeg ikke vil arbejde for meget – og jeg opfordrer alle til at gøre det sammen. Naturligvis lever jeg op til mine forpligtelser. Jeg har spurgt min institutleder ligeud: Opfylder jeg kravene, og det gør jeg. Ingen har modsagt mig. Ingen har brokket sig, jeg har aldrig fået sure miner."

Forskningssystemet behøver ikke vælge en forskers megaproduktion. Vi skal også tænke på, hvem vi helst vil have som fremtidig kollega – skal det være den monomane forsker-type, eller skal det være hende der endnu ikke er blevet skilt fra sin mand

Siger nej til at redigere tidsskrifter og bøger

Når Mikael Rothstein skal formulere det, så gælder det om, at "*besinde sig på sine omgivelser*."

"Jeg lægger mærke til mine omgivelser, jeg kigger på den rytme der findes i den virkelige verden. De der er allerbedst til at se det her er vores ægtefæller – min kone har altid sagt et jeg var en idiot fordi jeg arbejder for meget. Men for akademikere er der ingen grænse – de sonderer ikke mellem arbejde og fritid – de elsker deres emne, de elsker hvad de laver og bliver aldrig færdige. Men vi skal lære at stoppe. Når der er gået 8 timer, gider jeg ikke arbejde mere. Og jeg vil hellere spille fodbold end at forske. Og det gør jeg bare. Mængderne af arbejde er aldrig større end at jeg ved, at jeg nok skal klare det i morgen."

Men det kan være svært at sige nej. Og man skal være omhyggelig i sin vurdering af, hvad man kan overkomme:

"Jeg fik f.eks. et tilbud om at rejse til Borneo med Zoologisk Museum, og måtte overveje om jeg kunne overkomme det, jeg skal også overveje, hvor mange artikler jeg kan nå at skrive og jeg vurderer, det kan jeg godt – men så bliver jeg inviteret tre uger til Brasilien som gæstelærer, det kunne være fantastisk, men hvis jeg gør det, så knækker jeg halsen. Men der er så mange fristelser. Jeg

stress ved at sige nej

er religionshistorikeren Mikael Rothstein. Nu nægter han at arbejde mere end 40 timer om ugen

har sagt nej til at skrive i et temanummer af et tidsskrift, og jeg har sagt nej til at redigere en bog med en stor international kanon. Jeg kunne godt have gjort det, men det ville have taget mig tre weekender – eller også skulle jeg komme hjem klokken 21 i stedet for 18.”

Adjunktens arbejdsdæmon

Netop nu ærgrer det Mikael Rothstein, at han har sagt ja til at være med på bogmessen, hvor han skal sidde og snakke med en forfatter om hans nye bog: ”Det er naturligvis sjovt, og bogen er god, men jeg gider egentlig ikke, så hvorfor sagde jeg egentlig ja? Jeg skal læse bogen, jeg skal tage noter og så skal jeg improvisere lidt – men jeg havde jo ikke behøvet det.”

Mikael Rothstein, der er lektor, har besluttet at han ikke vil søge et professorat – på grund af arbejdspresset. På papiret er det også en stilling til 37,5 timer, men med den højere løn og den finere titel følger også,

at kollegerne stille større krav til at man er spydspids og tager imod flere tilbud.

Og adjunkterne?

Inden han blev fastansat havde Mikael Rothstein dyrket det uahæmmede forskningsliv: ”Da jeg var stipendiat brugte jeg alt mit liv på forskning. Og da jeg skulle søge min adjunkt stilling var det ingen øvre grænse – jeg var grebet af en arbejdsdæmon.”

”Jeg mener, at de, der skal ansætte adjunkter i faste stillinger, må tænke sig bedre om. Vi må ikke forlange mere end man kan fordre af almindelige mennesker. Vi skal bedømme kvaliteten af forskningen, den skal være god, men ikke så meget kvantiteten – der behøver ikke ligge en megaproduktion for at forskningsarbejdet er gjort godt nok. Vi skal også tænke på, hvem vi helst vil have som fremtidig kollega – skal det være den monomane forskertype, eller skal det være hende der endnu ikke er blevet skilt fra sin mand.”

tkw

Humanister screenes

TEST din arbejdsplads: Er du fuld af energi lidt af tiden og udslidt det meste af tiden

Flere end 2000 ansatte på KU's humanistiske fakultet er blevet bedt om at deltage i en undersøgelse af deres psykiske arbejdsmiljø.

Så vidt vides er det første gang, et universitet har gennemført en undersøgelse i så stor en skala på dette område. Alligevel er der blot tale om en begyndelse. Der er tale om en såkaldt "screening", der skal give et fingerpeg om, hvor problemerne ligger.

”Den kortlægning, som vi nu er i gang med vil kun krads i overfladen,” siger fakultetets daglige arbejdsmiljøleder, **Susanne Ørum Foss**, ”men den er god nok til at give os de pejlemærker, vi skal arbejde videre efter.”

Screening på arbejdsintensitet, bekymringer m.m.

Fremgangsmåden med en forundersøgelse er en anbefaling fra BST (Bedriftssundhedstjenesten) Køge, der står for den praktiske gennemførelse af den store undersøgelse, og som skal bearbejde resultaterne der kommer ind:

”De har anbefalet, at vi begynder med en screening, og vi har fulgt deres råd, fordi de er de kloge på det her område,” forklarer Susanne Foss.

I undersøgelsen bruges **Arbejds miljø-instituttet**, AMI's såkaldte ”korte spørgeskema” om psykisk arbejdsmiljø med 44 multiple choice spørgsmål i otte forskellige kategorier.

Spørgsmålene går på arbejdsintensitet, medindflydelse, muligheden for selv at bestemme, forholdet til kolleger og ledelse. Hertil kommer spørgsmål om generelle bekymringer, for eksempel for at miste arbejde eller for at blive sat til noget man ikke har lyst til og fremtidsudsigter, foruden generelle spørgsmål om jobtilfredshed.

Endelig er der spørgsmål om helbred – psykisk og fysisk – delt op i modsætningsforhold, så man både skal svare på, om man ”har været fuld af energi” og om man har ”følt sig udslidt” – hvilket for eksempel giver mulighed for at svare, at man ”Har været fuld af energi lidt af tiden” – og ”Udslidt det meste af tiden.”

Tal på humøret

Til alle svar er knyttet en pointværdi. Svarene tages ind på computer, så man for hver kategori af spørgsmål kan udregne en gennemsnitsværdi for en gruppe medarbejdere

ned til 15-20 personer.

Det betyder, at man for eksempel vil kunne trække en pointmæssig gennemsnitsværdi ud for vip'erne på Litteraturvidenskab, så man kan få et tal for, hvordan det ud med humøret indenfor kategorier som ”Indflydelse og udviklingsmuligheder” ”Utryghed i arbejdet” eller ”Psykisk velvære”.

Værdierne kan sammenlignes med andre medarbejdergrupper, men også med et større gennemsnittet, så man kan se om man ”ligger bedre” eller ”dårligere” end gennemsnittet for Danmark, som det hedder i AMI's beskrivelse af metoden.

Man kan læse mere om metoden og hvad den kan på www.ami.dk under psykisk arbejdsmiljø. Det basale spørgeskema kan hentes ned fra hjemmesiden. Her ligger også en vejledning i hvordan den bruges. Ifølge AMI selv kan en sådan screening godt gennemføres af de ansatte på en arbejdsplads. Det kræver blot, at der er mindst 16 ansatte. Den lille undersøgelse vil kunne pege på, om der er noget galt med det psykiske arbejdsklima.

Resultaterne af undersøgelsen på humaniora i København vil kun være tilgængelig for dem, der har deltager.

HØRT PÅ TELEFONEN:

I forbindelse med det problem, som FORSKERforum beskriver i bladet i oktober 2005 vedrørende tidsbegrænsede adjunktliggende ansættelser, har jeg hørt fra mine kollegaer, at fagforeningerne var utilfredse med, at universiteterne tidligere kunne forlænge folk i løse stillinger og derfor fik indføjet begrænsninger på antallet for forlængelser.

Efter min ph.d.-afhandling blev jeg tilbudt en post.doc.-stilling, som universitetet nu vil forlænge for fjerde gang, hvilket reglerne siger, at de ikke må. Jeg ville ellers sige ja til forlængelse, da jeg har to børn og ikke har lyst til at blive smidt ud af systemet for så at blive arbejdsløs.

KONSULENTEN SVARER:

Elisabeth Tosti, DM

Jeg kan godt forstå, at det umiddelbart ser ud som om, at fagforeningerne modarbejder de midlertidigt ansattes mulighed for at bevare deres arbejde. Men det er nu heller ikke helt sådan systemet hænger sammen.

I Danmark har vi en lov om tidsbegrænset ansættelse, som folketingets har vedtaget på baggrund af et EU-direktiv, som Ministerrådet vedtog helt tilbage i juni 1999. Loven siger, at en tidsbegrænset ansættelse i umiddelbar forlængelse af hinanden kun kan forlænges 2 gange. Det er rigtigt, at fagforeningerne støttede EU-direktivet og loven, fordi vi gerne vil sikre at ansatte for større mulig-

Derfor virker fagforeningernes modstand mod forlængelser noget utilsigtet i min situation. Og selvom min institutleder gerne vil have at jeg bliver, siger han, at han ikke kan tilbyde mig et adjunktur pga. af "manglende bevillinger". Han bliver nødt til at afskedige mig, fordi jeg ikke må fortsætte i post doc-stillingerne.

Er det ikke absurd? Og hvad kan jeg gøre?

hed for et fast arbejde.

Men det betyder ikke, at universitetet sådan bare kan afskedige dig, når din ansættelse ikke kan forlænges mere. Universitetet har pligt til at informere og sikre, at du får mulighed for at søge en fast stilling. Universitetet skal samtidig sikre, at du opnår mulighed for at tilegne de faglige kvalifikationer, der skal til for at kunne søge en fast stilling. Universitetet skal så vidt muligt ligestille dine muligheder med de personer, der indgår i en fast adjunktforløb, hvor der er direkte overgang til en lektorstilling efter positiv faglig bedømmelse. Hvis universitetet ikke sagligt kan begrunde, hvorfor de ikke har ligestillet dig i dine muligheder for en fast stilling, kan der søges om godtgørelse ad fagretlig vej med hjælp fra din fagforening.

Det er altså ulovligt, hvis universitetet ikke ansætter dig i en fast stilling, afskediger dig – underforstået fordi dine midlertidige ansættelser ikke kan forlænges – og derefter ansætter en anden til at udføre det samme arbejde.

Du er med andre ord ikke garanteret en fast stilling, men din institutleder skal gøre en ihærdig indsats for han/hun overvejer tanken om at afskedige dig.

Kan det virkelig være rigtigt at fire ud af ti studerende på biokemi i København kan score et 13 tal i deres afsluttende speciale?

For en blandet håndfuld universitetsansatte, der hørte historien, kom det som et chok.

"Men når de går op til eksamen, er de simpelthen suverænt dygtige," lød forklaringen fra vip'eren fra det pågældende institut.

Men der er også en anden forklaring. Nemlig at den 40 år gamle 13-skala gennem årene har udviklet sig i mange forskellige retninger, og det har skabt traditioner for karaktergivning, der veksler fra fag til fag og fra uddannelse til uddannelse, fortæller prorektor på Aarhus Universitet, **Katherine Richardson**, som var formand for Karakterkommissionen, der sidste år kom med forslaget til en ny karakterskala:

"For eksempel er der en tradition for at man bruger hele skalaen i matematik, mens man kun bruger den midterste del i dansk."

Fra relativ til absolut

Det er nu ikke grunden til at 13-skalaen nu skal afskaffes og erstattes med en ny.

Formålet med den nye skala, som skal diskuteres på en stor konference i december, er først og fremmest at gøre den danske karakterskala kompatibel med resten af Europa i forbindelse med det såkaldte ETCS-system (European Credit Transfer System). Det er en del af den såkaldte Bologna proces, som skal strømline og harmonisere det europæiske uddannelses-system, så det bliver nemmere at sammenligne uddannelser og overføre karakterer (merit), hvis man tager dele af sin uddannelse ved en institution i udlandet.

Alligevel kan man blive klogere af at se på, hvordan den nuværende skala bruges - og ikke mindst på de forandringer, den har undergået. Først og fremmest fra det relative til det absolutte.

"Da trettenskalaen blev indført, var det som en relativ skala. Karakteren målte dit standpunkt i forhold til de andre. Derfor står der stadig i karakterbeskrivelsen, at 8 gives for den gennemsnitlige præstation," siger Katherine Richardson:

"Men karaktergivningen er skiftet over tid, så karakterskalaen nu er absolut og drejer sig om, hvor stor en del af pensum eleven har tilegnet sig. Det begyndte på universiteterne, siden kom gymnasiet med og derpå folkeskolen. Og det er en af hovedbegrunderserne for, at vi har brug for en ny skala. Folk forstår ikke at vi har en trettenskala, der var tænkt relativt, og hvor de enkelte karakterer stadigt forklares relativt - men hvor de skal forstås absolut."

Modstand mod dumpekarakteren: -3

13-skalaen har et andet problem, nemlig at

mellem et stort 7-tal og et lille 8-tal

mellem fagene og skal laves om. Formanden for Karakterkommissionen, Kathrine Richardson, begrundet den nye skala, der er en indviklet sag med fem bestå-karakterer og to dumpekarakterer

der er så lille forskel på middelkaraktererne - de ligger og klumper sig sammen på midten:

“Hvad er f.eks. forskellen på et stort syvtal og et lille otte - et af kravene til den ny skala var, at afstanden mellem trinene skal være stor nok til at man kan mærke forskel mellem karaktererne,” forklarer Katherine Richardson.

Forslaget til ny karakterskala, der skal diskuteres ved en konference den 12. december, har vakt en del modstand - først og fremmest fordi den indeholder den polemiske dumpekarakter -3 (*minus tre*).

I den offentlige debat er karakteren blevet angrebet med en stribe argumenter, blandt andet med at “ingen studerende kan mindre end intet” (udtalelse fra CBS) og “det kan skabe psykologiske barrierer, hvis man får en negativ karakter” (Hans Stige Hansen, formand for Rådet for Mellemlange og Videregående Uddannelser i Jyllands-Posten).

Fem bestå-karakterer og to dumpekarakterer

Karakterkommissionens begrundelse for deres forslag er lang og besværlig, og lyder sådan:

Den ny karakterskala bygger på ETCS-systemet, der opererer med en bedømmelse med 5 bogstaver fra A til E.

Bag hvert bogstav gemmer sig et procent-interval. A dækker for eksempel intervallet 90-100, mens E står for intervallet 0-10. I ETCS system er også karakteren E bestået, blot med et dårligt resultat.

Ved at bruge intervallerne og dividere med 10 nåede kommissionen frem til en skala med fem karakterer for bestået: 0-2-5-8-10. Men dumpekaraktererne manglede. I den nuværende skala er der tre. For at være kompatiblet med ECTS skalaen skulle

10,7 i snit på biokemi ...

Fire ud af ti studerende fik karakteren 13, lød det fra biokemikeren. Men hans brag snak var ikke helt korrekt, fortæller oplysningerne fra fakultetsstatistikken. Naturvidenskaberne har tradition for at bruge hele karakterskalaen, men de bruger den ene ende mere end den anden.

På biokemi i København får 15,9 procent af de studerende 13 i deres afsluttende speciale. Mens næsten 40 procent får karakteren 11. Samlet set har biokemi et gennemsnit på 10,7 for specialernes vedkommende (2000-2005).

På biologi ligger den gennemsnitlige specialekarakter på 10,5 - mens hele det naturvidenskabelige fakultet har et speciale snit på 10,4.

den nye skala have 2. Det gav et problem hvis den laveste *bestå-karakter* var 0:

“I den første model ville vi få to negative dumpekarakterer og vi vidste, at den vil folk aldrig købe,” siger Katherine Richardson. Løsningen blev, forklarer hun, at lægge to til alle karakterer. Derved fremkom det nuværende forslag - med 0 og -3 som dumpekarakterer.

En anden løsning kunne have været, at fjerne begge negative karakterer ved at lægge yderligere 3 til hver karakter, således at skalaen gik fra 0-15. Kommissionen valgte ikke den løsning forklarer Katherine Richardson fordi resultatet (0,3,5,7,10, 13 og 15) alt for meget ville ligne 13 skalaen. Det ville gøre det vanskeligt at få undervisere til at bruge den på en ny måde.

“Personligt mener jeg, at det er vigtigt at have to dumpekarakterer. Ved at have en ‘lille dumpekarakter’ sender du et signal om, at det stadig kan betale sig at arbejde for at nå op,” argumenterer Katherine Richardson og gør opmærksom på, at -3 som dumpekarakter i virkeligheden slår mindre hårdt end det runde 0 i 13-skalaen.

Drop en dumpekarakter

For at hive et 0 op til bestået i den nuværende trettenskala kræver faktisk et trettental. I den nye skala behøves kun et syvtal - altså en middelkarakter for at udligne den laveste karakter.

“En mulighed hvis modstanden mod -3 er for stor, er jo at droppe den ene dumpekarakter,” siger Katherine Richardson.

Men hvorfor så ikke bare bruge bogstaver? “Det går ikke - for bogstaver gør det umuligt at udregne et gennemsnit, og det danske system er netop karakteriseret ved at gennemsnittet bruges som adgangskrav - i modsætning til mange andre lande. Det kunne vi ikke lave om på, blandt andet fordi forslaget til ny karakterskala skulle være udgiftsneutral.”

En ny komma-strid?

Og sådan kan man blive ved med argumenter frem og tilbage. Den ny karakterskala har potentialet til at blive en ny kommasag.

Forslaget blev fremlagt for et år siden, og fik dengang en pæn politisk modtagelse. Der har også været høringsrunde blandt alle interessenter, hvor svarene har vist stor forståelse for behovet for at indføre en ny skala. De fleste var også positiv overfor hovedtræk i forslaget til en ny skala. Men jo mere sagen slipper ud til offentligheden, jo større forargelse kan man vente:

Katherine Richardson er uenig: “Jeg er ikke sikker på den folkelige modstand er der. Det kan godt være de ikke kan lide -3. Men jeg synes ikke, det ligner kommasagen, for det er jo ikke bedøvende ligegyldigt for de fleste mennesker. Det her er vigtigt. Det gælder om at studerende kan rejse ind og ud af Danmark med deres karakterer, samt at vores studerende kan blive optaget på udenlandske uddannelser. Og jeg tror godt, at folk kan se det gode formål.”

tkw

Skal de unge motiveres eller hvad?

De studerende har brug for at vide at de er en del af universitets kredsløb
– så VIP'erne skal styrke den medmenneskelige adfærd

Hvad f. stiller man op, når de studerende sidder og læser BT eller filer negle, når man skal undervise? Skal de motiveres eller hvad?

Hvad gør læreren?

Sådan lød det provokerende oplæg fra en universitetsprofessor til FORSKERforum, der bør skrive om universitets-undervisning. Ikke politisk og teoretisk – men i *øjnehøjde* med hverdagen for en presset forsker/underviser.

Vis de studerende, at du har set, de er der. Hils på mindst en studerende på gangen hver dag

Hanne Leth Andersen

Vi bragte spørgsmålet videre til Center for Undervisningsudvikling på Århus Universitet, hvor vi på fik både betragtninger og praktiske fif med på vejen. For det er svært. Selv om BT og neglefilning måske er at stramme virkeligheden, så er pædagogikken en udfordring, der trænger sig mere og mere på. Universiteter vil blive målt. Ikke bare på brillant forskning, men også på evnen til at uddanne kandidater.

"I USA har universiteterne længe konkurreret på at have de bedste uddannelser med de bedste muligheder for job bagefter – og det kommer også her i landet. Undervisningen har generelt været lavt prioriteret, men det er ikke længere nok, at vi er gode til at forske. Vi skal også uddanne – og det betyder at vi skal være i stand til at fremme for-

ståelse på et meget højt niveau," siger centerleder **Hanne Leth Andersen**, der sammen med kollegaen **Louise Søndergaard**, har et par bud på, hvor man kan begynde:

Det mest overraskende lyder i al in enkelhed: "*Læg mærke til de studerende – vis dem, at du har set dem.*"

Føler sig overset

En stor undersøgelse blandt studerende på Aarhus Universitet skulle afklare, hvorfor så mange af dem udskød deres eksaminer. Et af de resultater, den gav, var: De studerende føler sig overset:

"Jeg har læst alle besvarelser, og det generelle er, at de studerende gerne vil ses. De er deres mennesker, der er i gang med at forme deres identitet, og når de begynder at studere, vil de gerne have en fornemmelse af, at de hører til, at de er en nødvendig del af universitetets kredsløb – hvis de føler, at de blot er en klods om benet i forhold til forskningen, så mister de interessen. Så leder de efter identiteten andre steder. I deres fritid eller på deres arbejde" siger Louise Søndergaard.

Som eksempel på, hvad der er på spil, nævner hun en besvarelse, hvor en studerende fortæller, hvor godt det er, at en underviser har spurgt til hans eksamensopgave: "Jeg vil gøre alt for at leve op til hans tillid," skriver den studerende.

"Som underviser skal man gøre sig klart, at det man gør virker på mange niveauer, som man ikke er klar over," siger Louise Søndergaard.

Hvis de studerende sidder og læser BT, kan det være et udtryk for, at de prøver at distancere sig, at de har fralagt sig ansvaret for

noget, som de ikke føler sig som en del af.

Brug metasprog

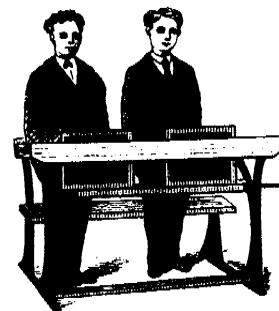
God medmenneskelig adfærd, er en af vejene. "Vis de studerende, at du har set, de er der. Hils på mindst en studerende på gangen hver dag. Et godt studiemiljø er et sted, hvor man respekterer hinanden," siger Hanne Leth Andersen, der i forbindelse med undervisningen har et andet generelt råd. Nemlig at bruge "meta-sprog".

"Som underviser skal man fortælle de studerende, hvad det er man gør – hvad det er der foregår. Mange studerende kan ikke se pointen – de kender ikke målet, og derfor forstår de ikke, hvordan den enkelte disciplin indgår i studiet.

Der er behov for at underviserne kan fremlægge deres metode - herunder deres viden om læring og undervisningsmetoder set i forhold til de enkelte fag. Universitetet har brug for en opprioritering af det fagdidaktiske."

"I det hele taget skal undervisningen professionaliseres, så underviseren i højere grad kender til forskellige undervisningsformer, ved hvordan de virker og er i stand til at tale om det," siger Hanne Leth Andersen.

tkw

Forsøg med kollegial supervision

Tremands grupper med mediator sikrer at fokusperson og supervisor ikke ryger ud af en faglig tangent

Nogle undervisere vil vide, om de taler for meget, og om de studerende fatter hvad de siger. Andre vil vide, om de spørger på den rigtige måde. Nogle vil vide, hvordan det ser ud med dynamikken rundt omkring i undervisningslokalet. Andre hvad der foregår på bageste række i det store auditorium. Atter andre om der er den rette sammenhæng mellem deres undervisning og eksamensmålene.

Center For Undervisningsudvikling kører i disse år et forsøg med kollegial supervision, hvor tremandshold af undervisere på skift overværer hinandens undervisning og kommer med feedback.

I praksis foregår det ved, at man beder om at blive observeret på et givent område - som oftest ret smalt.

"Man skal selv definere, hvad man vil observeres på, ellers bliver man for sårbar, siger centerleder **Hanne Leth Andersen**: "Erfaringen siger også, at hvis man spørger for bredt, så bliver observationerne for upræcise."

"Ideen er ligesom i coaching. Supervisoren spørger ind til den, der har undervist, som på sin side fortæller, hvad han gerne vil observeres for. For eksempel 'jeg vil gerne have at du lægger mærke til, hvad der sker, når jeg stiller dem spørgsmål - jeg har svært

ved at få dem til at deltage'. Eller 'jeg kan ikke rigtigt holde på deres opmærksomhed, kan du hjælpe mig med at se, hvad der sker?'"

Den tredje i gruppen fungerer som mediator og har til opgave at holde samtalen mellem fokuspersonen og supervisoren på sporet.

Og det er en vældig god idé, mener lektor i Æstetik og Kommunikation **Lene Tortzen Bager**, der selv er med i en tremandsgruppe:

Præcise fokuspunkter

"Vi har oplevet hvor nemt man kommer til at sidde og udveksle synspunkter om faglige spørgsmål frem for at fokusere på det, der var temaet for observationen. Mediator skal

Stilhed som undervisningsfif

Lektor i japansk historie giver pædagogiske kneb fra sig, som hun blandt andet har samlet op ved at overvære kollegers undervisning

Stilhed er et vigtigt kneb i undervisning. Både til at få magt over et rum og til at skabe afveksling:

"Hvis folk sidder og snakker mens jeg underviser, så holder jeg op med at sige noget, så bliver der hurtigt stille," siger **Annette Skovsted Hansen**, lektor i japansk historie, som er med i forsøget med kollegial supervision på Aarhus Universitet. Hun har, viser det sig, gjort sig rigtig mange tanker om undervisningsteknik og supervision.

"Jeg bruger samme teknik, når jeg skal holde store forelæsninger for mange mennesker. Jeg kommer ind, går lidt rundt, tjekker min power-point, ordner papirerne, og når jeg så er klar stiller, jeg mig lidt frem i lokalet og ser roligt ud mod publikum, så de kan se, at jeg er klar. Der går allerhøjest to minutter, før der er stille. Det har den fordel, at folk har talt færdigt. Samtidigt får man en vis magt over rummet, fordi man alene i kraft af sin egen stilhed kan skabe ro."

Stilhed kan også bruges i andre sammenhænge. For eksempel i en lang undervisningslektion:

"Sommetider udleverer jeg en kort tekst, som jeg beder de studerende om at læse. Bagefter får de fem minutter til at formulere det vigtigste spørgsmål, man kan stille til teksten. De skal gøre det hver for sig. Den ro, der kommer i rummet, skaber afveksling og skærper koncentrationen."

Syv minutters gruppearbejde

Gruppearbejde er en anden måde at skabe afveksling på, mener Annette Skovsted Hansen. Det skal bare bruges rigtigt:

"Folk hader gruppearbejde, når de kommer fra gymnasiet. Men det er fordi, det bruges forkert. Et gruppearbejde skal være meget kort. Højest ti minutter. Og emnet skal være meget afgrænset, højest to-tre præcise spørgsmål. Fordelen er, at det skaber afveksling, og efter gruppearbejdet kan du bede enhver af de studerende om at kommentere spørgsmålet. Man skal naturlig-

vis ikke lade alle grupper fremlægge resultaterne."

"Samme teknik kan bruges i et auditorium, hvis man vil have en afveksling i en længere forelæsning. Kast et spørgsmål op, og bed deltagerne summe om det med side- manden to-tre minutter. Bagefter kan man spørge enhver i salen."

Studér de andres undervisning

Mange af Annette Skovsted Hansens teknik-

Det har slået mig at de studerende i dag ikke er flove, hvis de ikke har forberedt sig. På den anden side synes jeg ikke, de skal holde sig væk

Annette Skovsted Hansen

ker har hun hentet i USA, hvor hun har arbejdet i 13 år - blandt andet som underviser på et college i Harlem. I USA er der en lang tradition for, at man går til kollegernes undervisning:

"Vi blev opfordret til at gøre det regelmæssigt - ikke for at kommentere, men for at lære. Desværre er der herhjemme tradition for at undervisningen foregår i et privat rum, at der er tale om mere eller mindre private relationer. Det mener jeg, med stor fordel kunne ændres. Jeg følte det selv som en stor ære, når nogen ville høre på min undervisning. Men naturligvis spørger man først, man går ikke bare ind og sætter sig på bageste række. Man lærer fantastisk meget af at se andre undervise. Alle har gennem tiden udviklet deres egne teknikker, og det er spændende at se, hvad der virker for dem. Det er ikke sikkert, at man selv kan bruge det, men det er inspirerende."

Elektroniske konferencer

Annette Skovsted Hansen har blandt andet taget til sig, at det er en god idé at inddrage

andre undervisere, hvis man er inde i lange, tunge undervisningsforløb - for afvekslingens skyld. Et andet trick er at bringe ekstra-materiale ind i timerne, små overraskelser, der skal læses på stedet og som ikke er en del af pensum.

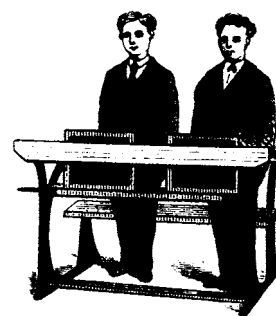
Endnu en teknik for at få de studerende til at deltage er at bruge elektroniske konferencer:

"Man beder dem om at formulere ti linjer inden de går til forelæsning: Hvad er hovedpointen i den artikel vi har læst til i dag, så de har gjort sig nogle tanker. Det giver mulighed for dem, der har det bedre med at skrive, end til at formulere sig mundtligt. Inden man går til timen kan man lige skimme, hvem der har skrevet noget. Men er der mange studerende, skal også man passe på. Man skal ikke forpligte sig til at læse det hele. Det er mindst lige så meget for at de studerende kan læse, hvad de andre skriver."

Man kan man overhovedet få dagens studerende til det?

"Det har slået mig at de studerende i dag ikke er flove, hvis de ikke har forberedt sig. På den anden side synes jeg ikke, de skal holde sig væk. De får under alle omstændigheder noget ud af det. Vi bruger i stigende grad portfolio-eksamener. Det vil sige at de studerende have afleveret visse ting i løbet af semesteret. I historie kan det for eksempel være en tidslinje, som de kan arbejde på og forbedre i løbet af et semester eller det kan være en powerpoint-præsentation. Men kan også lade de ugentlige kommentarer indgå i portfolio-bedømmelsen.

tkw

holde fokus på, hvordan fokusspørgsmålet bliver holdt i gang i samtalen og sørge for at evalueringen giver dybde. Det er en vigtig funktion. Hovedreglen er, at man ikke bedømmer kollegaens undervisning, men man kan undersøge den ud fra det fokuspunkt, der er givet."

Supervisionen har lært Lene Tortzen Bager at hun skal forberede sin undervisning på en ny måde:

"I stedet for at forberede mig ud fra min faglige tilgang til stoffet så tænker jeg nu i retning af de studerendes tilegnelse af stoffet. For eksempel hvis det drejer sig om noget rigtig svært, som Emanuel Kant. I stedet for

at nærlæse teksten, kan jeg begynde med et litterært, værk, som vi begynder med at diskutere, og bagefter lægger vi så teorien på. De studerendes evne til at sætte ord på bliver på den måde afgørende for, hvor hurtigt vi når ind i det svære stof."

Undervisning og eksamensmål

En anden, der deltager i forsøget med den kollegiale supervision er professor i kirkehistorie **Jens Holger Schjørring**:

"Selvfølgelig får man sine egne skavanker vist frem - det er som at træde frem foran et spejl og se, hvordan ens undervisning ser ud. På universiteter har man ikke haft tradition

for den slags. Det forudsætter en høj grad af åbenhed og gensidig lytten, og vi har haft stor fornøjelse af det."

Jens Holger Schjørring danner gruppe med to yngre kirkehistorikere:

"Jeg har bedt dem om at kigge på, om der er sammenhæng mellem undervisningsmaterialet og eksamensmålene og en forholdsmæssig sammenhæng mellem katederundervisning og studenterindslag. Vi bruger processen til at skrive en ny en lærebog i faget til bachelorstudiet - og i den forbindelse er det uhyre gavnligt at kende hinandens pædagogiske metoder. Vi er samtidigt meget fokuserede på, at der skal komme en bog ud af det."

Forskerens ansvar for hvem?

I god tråd med liberal individualisme følte den gamle akademiker sig kun ansvarlig over for sig selv. Nu bidrager nyliberalismen til at vi deltager i et spil med utøjlet konkurrence over for eksterne parter, så det er uklart, hvem vi er ansvarlige overfor, mener moralfilosoffen Bob Brecher

Frier forekommer at være et egnet tidspunkt til selvrefleksion, også selvom øvelsen ikke bidrager nævneværdigt til forskningsevalueringen. Det kunne især være nyttigt at tænke over, hvem vi som akademikere egentlig er ansvarlige over for – om nogen overhovedet. For 40 år siden havde man betragtet det som et temmelig besynderligt spørgsmål med ét indlysende ærligt svar, nemlig *mig selv*. Dengang var forbilledet jo endnu den uafhængige adelsmand.

Den tid er for længst forbi, og godt det samme – verden står jo ikke i gæld til os! Men fordums selvoptagethed indtager en afgørende rolle i historien om, hvorfor det var så nemt for Margaret Thatcher at indlede den **af-professionaliseringsproces**, som Blairs **nyliberale** nu er ved at få presset igennem. I hvert fald står det klart, at individualismen bidrog til, at udviklingen kom helt bag på os. Men det var dengang. Hvad så med nu?

Hvem er vi så ansvarlige over for?

Her kommer et par forslag i mere eller mindre tilfældig rækkefølge: **Vores individuelle institutioner; vores studerende/kunder; de studerendes forældre; vores fag; Akademia selv; staten; samfundet i det hele taget**. Er vi ansvarlige over for en eller flere af disse – eller slet ingen? Svaret forekommer ikke indlysende – især for dem, som ikke er fastansatte.

Endnu mere tåget bliver det, hvis vi spørger, *hvem vi bør være ansvarlige over for?*

Så er vi nødt til at tage fat i roden: *Hvem er jeg ansvarlig over for?* Mig selv – jeg skal jo tjene til føden. At det lige præcis er dér, vi begyndte, er ikke bare ironisk: den nyliberale revolution i universitetsverdenen var på mange måder en måde at få os til at indse, hvori vores "akademiske værdier" egentlig består. For nyliberalismen kom jo ikke af ingenting, og den velfærdstanke den så ubesværet fejede til side, var svagt rodfæstet og i alle tilfælde ikke synderlig forskellig fra den liberale individualisme selv. Detaljerne i, hvordan grunden til alt dette blev lagt i 1960'erne er dog en anden historie.

Det væsentlige er nutiden. Og når unge kolleger beskylder os gamle for at være evigt beklagende, har de absolut en pointe. Nostalgi kan ikke bruges til noget – det er ikke andet end en læskærm mod den verden, vi lever i, og en undskyldning for ikke at gøre noget ved den.

Når det så er sagt, er der jo stadigvæk spørgsmålet om ansvar – måske endda **loyalitet**. Hvor bør vores loyalitet ligge, hvis ikke det er hos os selv som skuespillere i en eller anden gruppevækkende forestilling *om utøjlet egoisme, utilsløret ambition og skånseløst egenlystigt konkurrence? Er det derfor vi valgte universitetet? Var der blot tale om et fravalg af andre mere krævende beskæftigel-*

ser? Det er, hvad mange uden for universiteterne tror – og sikkert nogle indenfor også. Problemet er, at sådan vil de blive ved med at tænke, indtil andet er bevist. Og det kan være nærliggende at give dem ret.

Her kommer så et forslag. Hvis det virker lidt gammeldags – måske ligefrem middelalderligt – er det ingen tilfældighed. Men der er potentielt tale om en effektiv modgift mod både nostalgien og nutidens nyrealisme. **Måske er vores første ansvarlighed det kollegiale over for hinanden**. I sidste ende er akademisk arbejde i dybest forstand sam-arbejdet (co-operativt) og enhver, der arbejder der studerer eller arbejder her, er afhængige af hinanden. Medgivet, at de ansvarspålæg ikke er tilstrækkeligt præciseret, men et udgangspunkt.

Vægtning af det kollegiale ansvar kunne være med til at skærpe vores opmærksomhed over for, hvad det er vi deltager i, hvad vi laver og hvordan – samt for hvordan andre i øvrigt betragter os?

Bob Brecher er docent i moralfilosofi ved Brighton University, England.

Kilde: THES i Martin Aitkens oversættelse

Nyheder fra DM Efteruddannelse forår 2006

Har du talt med din ph.d.-studerende i dag?

Ph.d. vejledning

Dette kursus er skræddersyet til ph.d. vejledere og målet er, at din ph.d. vejledning bliver mere effektiv for dig selv samtidigt med, at den bliver mere målrettet og udviklende for den ph.d. studerende.

Kurset strækker sig over tre dage, hvor den sidste dag er opdelt efter vejledning indenfor hhv. cand.mag.- og cand.scient.-området.

Pris (ekskl. moms)
Medlemmer af DM: 5.000 kr.,
andre: 10.800 kr.

Aldrig mere en Dandy-sag!

Forskningssamarbejde – sådan sikrer du dine immaterielle rettigheder

Vi husker alle Dandy-sagen som skrækkesejpelet på et dårligt forskningssamarbejde med eksterne interessenter. Hvordan undgår du, at det sker for dig? Dette 1-dagskursus giver dig overblik og en række konkrete værktøjer som klæder dig på til at indgå som ligeværdig sparingspartner og forhandlingspart i opstartsfasen af et forskningssamarbejde.

Pris (ekskl. moms)
Medlemmer af DM: 1.500 kr.,
andre: 4.000 kr.

Formidling for fagfolk

Kompetencegivende kursus, der toptuner dine formidlingsevner i såvel skrift som tale. Kurset henvender sig fortrinsvis til erfarne akademikere indenfor det naturvidenskabelige eller teknisk-videnskabelige område.

Kurset udbydes i samarbejde med Københavns Universitet og giver 15 ECTS point.

Pris (ikke momsbelagt)
21.500 kr. inkl. grundbøger, eksamen og forplejning.

Læs mere om kurserne på
www.dmefteruddannelse.dk

AKTUEL
FOR
FORSKERE

DM Efteruddannelse
Nimbusparken 16
2000 Frederiksberg
tlf. 38 15 66 68
e-mail: dme@magister.dk

Omkostningsfrie krav fra Regeringen

Af lektor LEIF SØNDERGAARD, fmd. f. DMS universitetslærere
& lektor MOGENS OVE MADSEN, fmd. f. DJØFs UFO

Videnskabsminister Helge Sander og Regeringen fik i begyndelsen af november *god presse* på et forslag om, at oprettelse af **to-årige eliteuddannelser** på kandidattrinnet med særlig høj undervisning og skrappe adgangskrav. Der skal kræses for eliten, som er blevet tabt på masseuniversitetet. Der skal være 100-200 særlige forløb på fagområder med et særligt højt niveau, udtalte Videnskabsministeren.

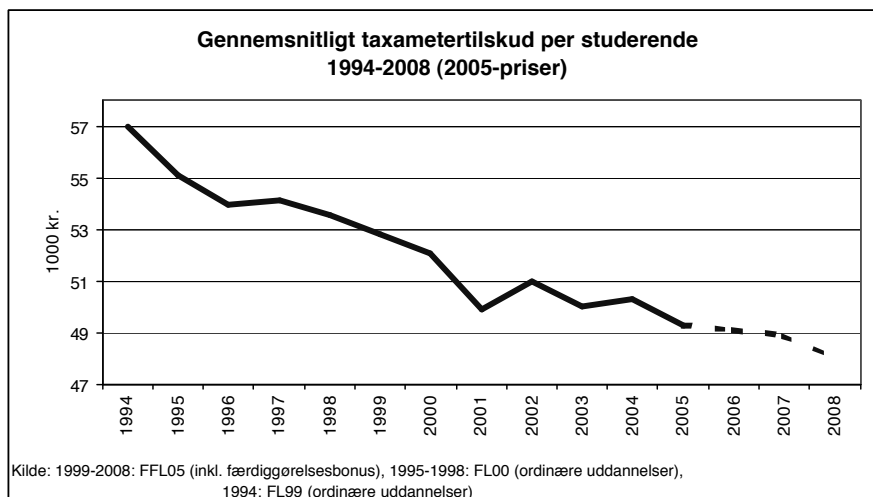
Samtidig gik de Konservative ud i pressen med et krav om, at **flere faste lærere skal undervise på bachelorniveau**. For mange studerende bliver undervist af ph.d.-studerende og undervisningsassistenter frem for professorer og lektorer, og det forringer undervisningskvaliteten, udtalte den konservative uddannelsesordfører i Folketinget.

Elitestudier og professorundervisning blev introduceret samtidig med, at regeringens **Globaliseringsråd** holdt temamøde om netop de videregående uddannelser. Globaliseringsrådets rolle er agere som et slags uafhængigt "ekspertudvalg" eller "tænketank", men den afslører sig mere og mere som totalt regeringsstyret med Statsministeren og Finansministeren i spidsen. Globaliseringsrådets arbejdsmateriale – som udarbejdes af regeringens embedsmænd – blev (formentlig) bevidst sivet til dagspressen i dagene op til mødet, hvorefter Globaliseringsrådets "uafhængige" medlemmer diskuterer og godkender analysen. Og til foråret bliver det finpudset til krav og nødvendigheder i Globaliseringsrådets endelige forslag – som dernæst kanoniseres som Regeringens politik. Keine hexerei, nur behändigkeit!

Regeringens krav om elitestudier og professorundervisning er selvfølgelig en klar melding, men det er ren populisme fra regeringens side, som jo ikke vil afsætte flere penge til universiteterne. *Presset* lægges dermed på universitets- og forsknings-sektoren.

Kritikken er ganske omkostningsfri for regeringen, men farlig for universiteterne, fordi kritikken i almindelige menneskers – vælgeres – øjne får det til at se ud som at vi på universiteterne ikke nu gør vores arbejde godt nok. Det fremstår som om, der ikke i dag uddannes elitestuderende og som om der ikke er kvalitet i dag.

Det er jo ikke rigtigt. Alle som i dag færdes i systemet ved, at der er dårlige, gennemsnitlige, dygtige og særdeles dygtige stude-

rende. Studierne giver uddannelses tilbud på forskellige niveauer, men selvfølgelig er studierne muligheder til at give individuel servicering forskellig, alt efter ressourcerne. De danske studerende klarer sig endog særdeles godt ude på det globale forskermarked.

Regeringens krav om elitestudier og flere professorer, der underviser, er ganske gratis. Regeringen fortæller ikke, at vi i dag har masseuniversiteter, og at politikerne i det seneste tiår har sparet 10 pct. på taksametertilskuddene samtidig med, at der er kommet flere studerende. Der er altså kommet flere studerende pr. underviser – og så kræver regeringen at serviceringen af den enkelte studerende skal forbedres, så frafald kan forebygges og så videre!!

Sandheden er, at hvis **taksameterniveauet** fra 1994 skulle være fastholdt, så skulle regeringen bevilge 500 mio. kr. ekstra i 2005. Det er den virkelighed, som regeringen ikke fortæller noget om.

Regeringen fortæller heller ikke, **hvad eliteuddannelser koster**. Et simpelt regnestykke fortæller, at oprettelse af eliteforløb vil koste 150-250 mio. kr. årligt. Det er prisen, hvis der oprettes 100 elitespor og at der på hvert elitespor skal være 30-50 studerende, for at studiet har en kritisk masse. Regnestykket går ud fra, at et eliteforløb er dobbelt så dyrt som et normalt forløb (taksametertilskuddet er 75.000 kr. i gennemsnit for alle fagområder).

Regeringen har ikke så meget som *antydnet*, at den vil bevilge flere penge til universitetsuddannelserne. Vi skal lige holde fast i – hvad Regeringen fortier – at de danske udgifter pr. universitetsstuderende (når SU'en fraregnes)

er væsentlig lavere end det der gives til en gymnasieelev eller en folkeskoleelev, og lavere end de lande, vi ellers sammenligner os med. Det vil sige, at den danske grundskole er køre på eliteklasse, mens universiteterne kører på lavprisklasse.

Med udmeldingen om nye krav til universitetsuddannelserne har Regeringen sat sig under *dobbeltpres*, for ikke bare har man store problemer med at leve op til **Barcelona-erklæringens forskningsmål**, der vil koste milliarder i de kommende år, men regeringen sætter **også ekstra krav til uddannelsessiden** - krav som alt andet lige bør udløse ekstra ressourcer.

Det fremgår som om en niveauhøjelse på uddannelsessiden skal betales af sektoren selv. Vi skal spise af vores egen hale – der bliver endnu færre midler til de øvrige studerendes undervisning. Ud fra den tankegang er det altså berettiget, når studenterrepræsentanter frygter, at oprettelse af A-studier vil medføre niveausænkning for den brede masse.

Men vi frygter at, hvis Regeringen endelig åbner for pengekassen, så vil der for eksempel kun blive bevilget de 150-250 mio. til uddannelsessiden som eliteuddannelserne koster. En sådan øremærkning til bestemte formål vil betyde, at den øvrige del af sektoren må leve på det nuværende uacceptable niveau, dvs. på 1994-niveau. Det er ikke tilfredsstillende for sektorens ansatte, som oplever, at masseuniversitetet og undervisningsforpligtelserne bare er vokset i perioden, eller for de studenter, der forventer topklasse undervisning.

LÆSERBREV

Protest

Forud for artiklen "Højglansprog" i Forskerforum, nov. 2005, lå en aftale om, at Jørgen Øllgaard refererer mit oplæg på RUC d. 28. september, og jeg godkender den endelige tekst, før den trykkes. Først efter Forskerforums udgivelse bliver jeg opmærksom på, at mine korrektioner (fremsendt 6. oktober) ikke er fulgt. Det er uacceptabelt, at jeg således ikke kan stole på en aftale indgået med Jørgen Øllgaard.

Professor Peter Dahler-Larsen

Svar:

Folk som ønsker deres citater til gennemsyn får det tilsendt med standardformuleringen: "med mulighed for rettelser af faktuelle fejl og evt. væsentlige tilføjelser".

På grund af en teknisk fejl og en virus på nettet, blev Dahler-Larsens rettelser ikke korrigeret, hvilket jeg beklager. Men til læsernes orientering var professorens rettelser i sine citater kosmetiske. Substansen er således gengivet 98 pct. Men jeg beklager fejlen.

Jørgen Øllgaard

Ytringsforbud var ulovligt

Der er vide grænser for faglig-kollegial kritik, siger Ombudsmanden og underkender SDUs rektor.

Christen Sørensen kalder afgørelsen principiel for ytringsfrihed.

Rektor siger, at det bare handler om god omgangstone

Rektor eller dekaner har nok *ledelsesretten* på universiteterne. Men det betyder ikke, at de må lægge begrænsninger på de ansattes forskningsfrihed eller ytringsret.

Det siger Ombudsmanden i forbindelse med en sag, som den kendte økonomiprofessor Christen Sørensen havde indbragt til udtalelse. Han havde klaget over, at SDU-rektor Jens Oddershede havde kaldt Sørensens afholdelse af et møde, hvor han kritiserede kollegers forskning, for *"dybt illoyal"*. Rektor havde samtidig forsøgt at blokere mødets afholdelse.

Ombudsmanden udtaler, at det stred mod universitetsloven sikring af den enkelte forskers forskningsfrihed, når Rektor udstedte et forbud til Sørensen mod at referere til "navngivne personer i direkte eller indirekte form", når Sørensen ville ytre sig "offentligt og i en generel sammenhæng".

Christen Sørensen: Rektor ville forhindre kollegial kritik

Christen Sørensen er glad for udtalelsen:

"Det er en meget principiel afgørelse, for det ville da være helt absurd, hvis et videnskabeligt miljø ikke kan kritisere hinanden ved navns nævnelser. Frodige videnskabelige miljøer lever på den kollegiale kritik. Det er nærmest en dyd i det akademiske samfund, selv om mange miljøer er meget forsigtige. Men hvis Rektor eller dekaner kunne forbyde kollegial kritik ville den akademiske samfund være ilde stedt", siger han. "Rektor forbud over for mig var et forsøg på at forhindre kritik af nogle SDU-økonomer, som stod rektors og dekanens hjerte nær. Men min kritik handlede bl.a. om nogle vanvittige kalkuler i deres rapport, som de havde fået penge for at udføre som privatpersoner udenfor SDU, og som hvis man overførte dem til hele landet, så skulle det samlede danske erhvervsliv have haft et underskud på 10 pct. af omsætningen".

Økonomiprofessoren kræver, at Videnskabsministeriet nu realitetsbehandler sagen om ytringsforbudet. Og han forventer, at ministeriet uddeler en alvorlig næse til SDU-ledelsen.

"Hvis det stod til SDU selv, så vil man helst bare sig NÅ til Ombudsmandens udtalelse og så gøre som ingenting. Men jeg vil da følge sagen til dørs, for sagen må have konsekvenser", siger han, der har skrevet til såvel Videnskabsministeriet som Folketingets Videnskabsudvalg for at holde sagen varm.

Oddershede: Grænse for forelempling

Rektor Jens Oddershede agter ikke at foretage sig yderligere i anledning af Ombudsmandens udtalelse. Men han er ikke enig med Ombudsmanden i den konkrete sag:

"Jeg tager afgørelsen til efterretning. Men

jeg er overrasket. Ombudsmanden og jeg har nok to opfattelser af, hvordan *den kollegiale afvejning* skal være. Jeg troede, at jeg havde indgået en aftale med Christen Sørensen om, at han ikke skulle deltage i kollegiale skærmydsler. Senere måtte jeg så henstille jeg ham, at han skulle afholde sig fra at referere til "navngivne personer i direkte eller indirekte form", når han ville ytre sig "offentligt og i en generel sammenhæng". Som leder måtte jeg sætte en grænse for *forelempling eller verbale overfald* på kolleger – og den grænse trak jeg åbenbart et andet sted end Ombudsmanden", forklarer Oddershede.

Men Oddershede er ellers helt enig i Ombudsmandens principielle betragtninger om forskernes forsknings- og ytringsret: "Der skal være vide grænser for den faglige kritik blandt forskerkolleger. Ytringsfriheden er en vigtig del af det videnskabelige miljø, som jeg ikke ønsker at indskrænke. Men jeg prøvede at opstille nogle spilleregler for omgangstone".

Oddershede vil ikke lave SDU-regler

Ombudsmanden siger, at det ligger inden for ledelsesrettens rammer at stille krav om loyal adfærd over for kolleger i forbindelse med faglig kritik, herunder krav til sprogbruget og til information inden kritikken fremsættes offentligt. Og kritikeren bør underrette ledelse inden der indkaldes til et møde, hvor det fremstår som om mødet indkaldes på universitetets vegne og som om professoren repræsenterer universitetets synspunkter.

Ombudsmanden siger også, at ledelsen har ret til at lave retningslinier for den kollegiale adfærd:

"Jeg har forgæves spurgt til, hvilke regler Rektor har henvist til. Og virkeligheden er, at SDU ikke har konkrete regler eller rammer for den kollegiale omgang. Og derfor kan Rektor ikke konstruere nogle vilkårlige regler til lejligheden, som han derefter bruger til at straffe mig med".

Oddershede svarer:

"Det hører altså til ledelsesretten at lægge begrænsninger på forstyrrende adfærd, hvis det er en konkret afgørelse baseret på et regelsæt. Men SDU vil dog ikke lave regler for, hvad man må sige og ikke sige; SDU skal ikke bygge særlige regler og bureaukrati op om god opførsel blandt kolleger", siger han. "Men jeg har meldt Ombudsmandens udtalelse ud i systemet, så alle kender den".

Sørensen: Politiseret klagebehandling i Videnskabsministeriet

Christen Sørensen har ikke meget tillid til klagesystemet og til Videnskabsministeriets uvildighed.

"Det er da belastende, at ministeriet med-

virker til at love og regler bliver brudt. Ministeriet afviste at behandle min klage over rektor Oddershedes forbud. Ministeriet agerede bare postkontor, hvor de uden videre godkendte, hvad SDU havde gjort, fordi de ikke mente, at væsentlige retssikkerhedsgarantier var overtrådt".

Ombudsmandens underkendelse af Videnskabsministeriets ageren er en næse til ministeriet. Det er den anden næse til ministeriet, for Ombudsmanden gav også ministeriet en næse for at godkende tvangsflytningen af Christen Sørensen, fordi forvaltningslovens regler om partshøring m.m. ikke var overholdt.

"Jeg har ingen tillid til ministeriet som klagemyndighed. Hvordan skal vi have tillid til ministeriets afgørelser, hvis de ikke kan fortolke love rigtigt? De har nu i to tilfælde bare godkendt retsstridig forvaltning, dvs. prøvet at dække over SDU-ledelsens uprofessionelle forvaltning. Jeg har svært ved at tolke det som andet end at Videnskabsministeriet ikke er en uvildig instans, men en politiseret myndighed, som ikke tager stilling til hvad en sag handler om, men mere tager hensyn til, at der er klaget og en magtfuld myndighed, som man helst vil dække over", siger han.

Konsekvenser for SDU

Christen Sørensen mener, at sagen må få konsekvenser for SDU:

"Jeg forventer at ministeriet realitetsbehandler sagen og at den får følger for SDUs ledelse. De skal indskræpes, at love og regler skal overholdes. Og ministeriet har jo befojelsel til at afsætte bestyrelsesformanden eller rektor, og det synes jeg da, ministeriet skulle benytte sig af".

Oveni de to næser til SDU og Videnskabsministeriet, mener professoren også, at SDU risikerer at få en tredje i forbindelse med en uafklaret klage til Ombudsmanden.

"Ledelsen mistænkeliggjorde min arbejdsindsats ved midt i sagsforløbet pludselig at påstå, at jeg i øvrigt kun har været 2-3 dage om ugen på arbejdspladsen. Det mener jeg er en alvorlig beskyldning, fordi der heri ligger antydning af tjenesteforsømmelse, så jeg bad om dokumentation. Men det har de ikke svaret på, så jeg har klaget til Ombudsmanden for at blive renset for den beskyldning. Og da SDU ikke har dokumenteret noget som helst, regner jeg med, at ministeriet også får en næse i den sag".

j

Christen Sørensen: Kværlant-forrykt?

I forbindelse med etableringen af Syddansk Universitet blev en række institutioner fusioneret, bl.a. et center i Sønderborg. Christen Sørensen kritiserede dengang offentligt, at stillingsopslag og –besættelser ikke levede op til de almindelige universitetsstandarder, men var udtryk for nepotisme. Sørensens udtalelser blev påtalt af rektor Oddershede.

I foråret 2003 kritiserede professoren tre navngivne økonomkolleger fra SDU for som privatkonsulenter udenfor universitetet at have produceret en rapport om erhvervsudviklingen på Fyn. Rektor påtalte professorens kritik som "stærkt illoyal" og forsøgte at blokere for, at professoren holdt et offentligt møde om rapporten.

Konflikten blev tilspidset, da Rektor herefter tvangsforflyttede Christen Sørensen, som klagede. Klagede over forløbet til Viden-skabsministeriet, som afviste klagerne, hvor-efter han klagede til Ombudsmanden.

Der var i februar 2004 SDU-ansatte, som foranstaltede en underskriftsindsamling mod Christen Sørensen for "samarbejds-vanskeligheder". Sørensen opstillede så som modkandidat til rektorposten i juni 2004, men bestyrelsen valgte som bekendt Jens Oddershede. Og så var der en underskrifts-indsamling til støtte for Christen Sørensen, som især fik støtte fra forskere fra andre institutioner end SDU.

Siden er der kommet en række afgørelser fra retten og Ombudsmanden:

0-1. Christen Sørensen kørte injuriersag mod en professorkollega, som havde kaldt et brev fra Sørensen for "løgnagtigt". Byretten i Odense frifandt dog kollegaen i februar 2005, fordi ordet "løgnagtigt" nok kunne være ærekrænkende, men formuleringen gik på indholdet af brevet og var ikke en karakteristisk af Sørensens person.

1-1. Ombudsmanden udtalte kort tid efter, at tvangsflytningen var foretaget på et ufuldstændigt grundlag, idet forvaltningsloven ikke var blevet overholdt.

2-1. Nu har Ombudsmanden også udtalt, at det var ubegrundet, at rektor Oddershede søgte at lægge begrænsninger på professorens kollegiale kritik.

Og endelig afventes så et hængeparti hos Ombudsmanden. Christen Sørensen har klaget over, at SDU har antydnet arbejdsforsømmelse ved udokumenteret at påstå, at professoren kun har været 2-3 dage om ugen på arbejdspladsen. Den sag er Sørensen overbevist om, at han vil få medhold i.

Christen Sørensen skuffet over kolleger

Økonomiprofessor **Christen Sørensen** mener, at Ombudsmandens udtalelse om, at en leder ikke må begrænse en forskers forsknings- eller ytringsret for principielt vigtig:

"Det er ekstremt vigtigt, at de videnskabelige medarbejders forsknings- og ytringsret er slået fat. Der må ikke indføres en vilkårlig praksis, hvor ledelsen bare kan indføre begrænsninger, fordi det passer i ledelsens interesser", siger han, der har fået mange sympati-erklæringer udefra, herunder en underskriftsindsamling.

Økonomiprofessor Christen Sørensen blev tvangsforflyttet fra sit gamle kontor, og rektor kaldte hans kritik af kolleger for "stærkt illoyal". Det startede en større sag ...

"Men jeg er da dybt skuffet over at mine SDU-kolleger ikke mere markant tager afstand fra hvad ledelsen har gjort i denne sag. De var passive, da Rektor tvangsforflyttede mig i strid med forvaltningsloven. De var passive, da Rektor prøvede at give mig mundkurv på i den kollegiale kritik. Jeg er bange for, at mine SDU-kollegeres passivitet skyldes, at de dukker hovedet af frygt for de stærke lederes magt, som ikke er blevet mindre med den nye universitetslov".

Men det kunne jo også skyldes, at Christen Sørensen beskyldes for at være midtpunkt i samarbejdsproblemer på økonomifaget, og at mange ikke ønsker at tage stilling til det spørgsmål?

"Det kan da være rigtigt. Men mit problem er, at de ikke har ønsket at vide, hvad konflikten handler om, selv om jeg har tilbudt at fortælle dem, som skrev under imod mig, hvad sagen handler om", svarer Christen Sørensen.

Kværlant-forrykt

Nogle vil sige, at hans adfærd er kværlant-forrykt, som jurister kalder besværlige klienter?

"Ledelsens strategi er klart at få mig af-færdiget som kværlant. Men hertil kan jeg kun sige, at jeg da har varetaget mange til-lidsposter i tidens løb uden problemer. Men i denne sag er jeg blevet udsat for gentagne til-fælde af utilbørlig magtanvendelse, som Om-budsmanden nu siger var uretmæssig. Og det vil jeg renses for, ikke mindst for min egen selvfølelses skyld".

Hvornår stopper han?

"I det øjeblik, jeg får oprejsning. Foreløbig har rektor Oddershede jo bare reageret med et NÅ. Jeg vil have, at de uretmæssige over-greb og mistænkeliggørelser holder op. Jeg stopper, hvis rektor sender mig en beklagelse af de konkrete fejl og lovovertrædelser, som han har lavet og som Ombudsmanden på-taler. Og det skal være et anbefalet brev, for sagen startede med, at Oddershede jo sendte mig sådan et til mig ..."

Til kravet om beklagelse svarer rektor

Jens Oddershede:

"Det har jeg for nærværende ingen kom-mentarer til".

Faldgruber i formidling af forskning

Universiteter og forskere øger deres kommunikationsindsats i disse år, for at øge udbredelsen og forståelsen for forskningen. Men satsningen kan have den modsatte effekt, hvis der ikke værnes om videnskabens troværdighed, lyder konklusionen i en ny rapport om forskningsformidling, som bl.a. bygger på svar fra ca. 1800 forskere, journalister, offentlige og private virksomheder samt kommunikationsansatte på universiteterne.

Forskere skal ikke længere primært kommunikere indbyrdes, men der er også krav om formidling til den brede offentlighed. Rapporten opregner en række risici for forskningens troværdighed:

Meningsmaskinerne: Hvis forskerne ofte kommer for langt fra deres domæne, fx ved at optræde hyppigt i medierne. En tredjedel af både forskere, journalister og borgere har en oplevelse af, at der er "for mange forskere, som bare fremlægger deres egne holdninger i medierne".

Førfladigelsen: Både blandt forskere og i befolkningen vurderer flertallet, at medier ofte forvrænger de resultater, som forskerne er kommet frem til. Der er bred kritik af journalisternes manglende kompetencer til at dække forskningen. Og hele 75 pct. af journalisterne er enige i, at journalister savner basale kompetencer til at dække forskningen.

Oversalg: Synlighed i medierne er et nyt succes-kriterium for forskningen og måske en nødvendighed i jagten på ekstern finansiering. Nogle fristes måske til at "oversælge" deres resultater, dvs. overvurdere deres betydning.

Kommerialisering: Øget ekstern finansiering kan betyde øget ekstern styring, dvs. begrænse forskernes mulighed for at kommunikere helt frit. 6 ud af 10 forskere er bekymrede for deres ytringsfrihed, en frygt for "den førte hånd" – og journalisterne er mistænksomme over for resultaterne af forskning med private sponsorer.

Kommunikationspoliti?

Rapportens hovedspørgsmål lyder: *Hvad kan forskerne og universiteterne selv gøre for at håndtere de dilemmaer, der følger med kravet om en mere intensiv forskningskommunikation?*

Rapporten foreslår selvjustits frem for kommunikationspoliti: Først og fremmest en **klar kodeks** for forskningskommunikation, der definerer forskernes ansvar for at formidle, men som samtidig sætter grænser for denne forpligtelse, hvis fx vilkårene for troværdig kommunikation ikke er til stede. I modsætning til en tidligere rapport om forskningsformidling (Antorini-udvalget), så sætter denne rapport grænser for formidlingskravene: Ikke al forskning kan eller skal formidles populært. Der er forskning, som i sin natur er nørdet *scientist-to-scientist*, og brede formidlingskrav er meningsløse. Formidlingskrav må som hovedregel rette sig mod forskning, hvis relevans er ret tæt knyttet til 'slutbrugere' i en større målgruppe, hedder det.

En **klar politik og support** på universitetet. Og endelig **et kursuskoncept** til at undervise forskere i forskningskommunikation. Hele 65 pct. af forskerne er enige i, at der burde være en belønning for formidling, og det er der ikke i dag.

Fælles for disse forslag er, at de lægger forpligtelsen på universitetet og forskerne selv. De øvrige aktører – de eksterne finansieringskilder og medierne – må debattere deres egen selvjustits, hedder det i rapporten.

Ellers hedder det, at formidlingens dilemmaer ikke kan reduceres til ond vilje, gensidige fordomme, sjusk eller fordomme hos både forskere og journalister. En større tillid kræver, at journalisterne bliver dygtigere og grundigere. Og at forskerne erkender, at de ikke kan få alt med!

Rapport: **Jagten på det troværdige universitet** (DPU / Mandag Morgen, nov. 2005)

De følsomme

Akademikere holder sig tilbage fra at kritisere hinanden af frygt for at gøre folk kede af det. Nogle mente han forklarer tidens akademiske passivitet. Andre fordømte hans

Den akademiske frihed er under forandring. Samtidig med, at man lufter betænkeligheder om, at regeringen gør visse samfundsgrupper fredløse og kriminaliserer "forherligelse af terrorisme", er en ondartet forandlingsproces allerede indledt. Retten til at fremføre nye eller upopulære ideer med henblik på kritik og diskussion er langsomt ved at blive erstattet af ønsket om at fremsætte tanker og følelser i forventning om, at disse skal høres og respekteres. Debatten er i stigende grad fraværende i universitetsmiljøet, og akademisk frihed viger for følelsesfrihed.

Ord som *respekt* og *tolerance* – hyppigt anvendte *buzzwords* hos Tony Blair og Prinsen af Wales – er flere gange for nylig anvendt i offentlige diskussioner om at forbyde "ekstremister". Rektor Les Ebdon fra Luton University arbejder på et udkast til retningslinier vedrørende *hate speech* og intolerance, der skal gælde for de britiske universiteter. Han siger, at debatten skal finde sted i "en atmosfære præget af respekt og tolerance" – en *feel-good* formulering, der umiddelbart virker ukontroversiel. Problemet er bare det, at den akademiske friheds parole jo snarere bør være: *respektér intet, tolerér intet, kritiser alt*.

Opfordringer til respekt og tolerance kan ikke betragtes som et følsomt forsvar for retten til at debattere, for det handler snarere om at debat undgås og indebærer jo netop, at man skal holde igen med hård kritik. Der findes en generel relativisme inden for universitetsverdenen vedrørende værdier og overbevisninger. Tolerance betyder, at de alle skal accepteres, respekt betyder at ingen må konfronteres. I den slags relativistiske klima mødes kritikken aldrig med modargumenter, men vil jo snarere blive betragtet som anstødelig eller fordømt som *hate speech* eller *hate crime*. Kritik af Israel fordømmes således som anti-semitisk, kritik af muslimske overbevisninger fordømmes tilsvarende som islamofobi.

Skellet mellem ytring og handling er utydeliggjort ved ideen om anstødelighed. Vel kan intellektuel kritik af folks dybeste overbevisninger gøre dem kede af det, men det kan aldrig betragtes som en fornærmelse. Men hvis forbehold vedrørende følelser sidestilles med intellektuelle målsætninger, betyder det logisk set, at det må være uacceptabelt at kritisere værdier og overbevisninger. Det, der skulle være udtryk for opmærksomhed over for behovet for at sætte gang i debat, bliver til ukritisk accept af subjektive følelser.

Der er en fremherskende følelseskultur i vores samfund, som indebærer at følelser – især de udsattes eller de undertrykte – har forret frem for intellektuel kritik. Tag som eksempel den anerkendte muslimske tænker Tariq Ramadan. Selv om han forsvaret det

rationelle og intellektuelle aspekt ved islam, udtalte han i en tale ved Cranfield University: "Man er muslim, hvis man føler, at man er muslim." I kølvandet på bombeattentaterne i London den 7. juli har mange kommentatorer insisteret på det helt afgørende ved, at man forstår følelserne hos de muslimske unge, der lod sig opildne af videooptagelser af overfald på muslimer rundt omkring i verden. En subtil teori samt løsevne følelsesmæssige reaktioner tjener således til at underbygge tendensen med at lade følelsen gå frem for politisk tænkning og analyse.

Universitetet er et sted, hvor der reflekteres over samfundet, og det er af den grund følsomt over for den **følelseskultur**, der gennemsyrrer samfundet. Men det er et fokus på undervisningen på universiteterne, som især siden Dearing-rapporten (*med forslag til engelske universitetsreformer, red.*) har sat gang i følelseskulturen i auditorierne rundt omkring på de britiske universiteter.

Akademikere som f.eks. Alan Mortiboys, som står for medarbejdernes pædagogiske kurser ved University of Central England, promoverer ideen om, at undervisning skal bære præg af "følelsesmæssig intelligens" og bidrage til udvikling af "sociale og følelsesmæssige" kompetencer. Andre går ind for forskellige former for *counseling* og *medarbejderterapi*.

Disse propagandister for følelseskulturen udøver stor indflydelse på medarbejderudviklingen. Deres fokus på undervisningsfærdigheder og de studerendes motivation har altid bygget på uhensigtsmæssige sammenligninger mellem skolen og universitetet. Den slags eksperimenter med undervisningen var engang forbeholdt akademiske discipliner som pædagogik og de sociale videnskaber, men nu er den ved at vinde indpas i stort set samtlige fagområder. Initiativer er undervejs, som skal "berige" ingeniørstudiet, lægestudiet, naturvidenskaben og matematik med *counseling*, *kreativ interdisciplinær tænkning* og *reflektiv og aktiv læring*.

Disse eksperimenter vil sikkert gøre de studerende glade og hjælpe dem med at komme igennem deres studier. Den overordnede virkning bliver dog at **fremhæve læringens affektive side**. Det underminerer hård kritisk tænkning og det, som med nedsettende betydning allerede kaldes "negativ" kritik. Ifølge Guy Claxton, professor i pædagogik ved Bristol University, er det i stigende grad tilfældet, at voksne mennesker ikke betragtes som autonome *learners*, men som afhængige elever med behov for at blive undervist som i folkeskolen eller sågar på den sjove interaktive måde, der kendetegner børnehaven og de små klasser. Denne forandring fungerer som motor for den nye følelseskul-

tur, der er ved at gennemsyre universitetsverdenen i det bredere perspektiv.

Selv når arbejdet angiveligt er intellektuelt præget, præsenteres det ofte fra en følelsesmæssig vinkel. Det er ikke kun i infantile *safe spaces* eller i form af *poster displays*, at et arbejde betragtes som lige så meget udtryk for en persons følelser som vedkommendes intellekt – på forskningskonferencer er man f.eks. andægtigt opmærksom ved dårlige eller kedsommelige foredrag, og der stilles kun få spørgsmål, som ikke har oplærende karakter. At være kritisk er jo sårende. Sådan er det i hvert fald inden for pædagogik og de sociale videnskaber, men det kommer efterhånden også til udtryk i de "hårdere" fag. F.eks. er naturvidenskab ved at blive undermineret af miljøtænkningen og forsigtighed, sådan som det er tilfældet i skolerne. I en igangværende diskussion opfordres dem, som interesserer sig for det interdisciplinære aspekt, til at reflektere på vrøvl som Gaia-hypotesen, fordi den er med til at forklare metaforens rolle i naturvidenskaben. Budskabet er ikke til at tage fejl af: den tvetydige og forvirrede idé om, at jorden har følelser, skal tages alvorligt.

Akademikere, der opfattes som værende for kritiske i deres tilgang til arbejdet med de studerende, kan være udsat for klager. Samtidig er mange kolleger i stigende grad tilbøjelige til at spørge, hvad folk føler om dit eller dat. Ikke bare i hverdagsbetydningen, hvor "føle" opfattes synonymt med "tænke", men hvordan de reagerer følelsesmæssigt over for en problemstilling, et argument eller en begivenhed.

Universitetsbureaukrater udbyder medarbejderudviklingskurser, hvor undervisere opfordres til at give udtryk for deres synspunkter. En bemyndigelse til at udtrykke sine synspunkter er terapeutisk og følelsesorienteret frem for kritisk rettet. Det drejer sig om accept og dermed føjelighed frem for akademisk frihed. Den, der vover at være kritisk i den slags terapeutiske management kontekst risikerer at gøre sig temmelig upopulær for ikke at overholde spillereglerne. Faktisk præges sådanne begivenheder af lige præcis det: infantil leg retfærdiggjort som et middel til at frigøre folk til at udtrykke sig frit.

Ingen af disse forandringer har noget som helst positivt at bidrage til **akademisk frihed**. Og de bliver mere og mere toneangivende i takt med, at den nye generation af pædagogisk uddannede universitetslærere indtager professionen præget af en undervisning, der fremhæver den følelsesmæssige side af at arbejde inden for videregående uddannelse.

Hvis bøger og kurser, der promoverer

s vagtparade

det, siger læringsforskeren Dennis Hayes, der skabte debat i England med dette indlæg. analyse, fordi den karikerer brug af tillid, tolerance og respekt i læreprocessen

ideen om den "følelsesmæssige kompetente" underviser får overhånd på universiteterne, kan det være, at følelsesmæssig kompetence indtager samme position i Storbritannien som "kulturel kompetence" har gjort i USA. Men hvor kravet om at respektere mangfoldighed og forholde sig ukritisk – essentielt for "kulturel kompetence" – forbliver offentligt, kræver "følelsesmæssig kompetence" noget langt mere komplet og påtrængende, nemlig sjælens føjelighed frem for blot kontrollen over ytringen og handlingen. Fremover skal man også *føle* korrekt for at kunne få arbejde i universitetsverdenen. **Politisk korrekthed** i Storbritannien handler langt mere om følelsesmæssig korrekthed.

Den nuværende *bestyrrelse* over akademisk frihed er udtryk for noget mere centralt for nutidens akademiske liv end så ud til at være tilfældet ved første øjekast. Det er ikke universitetets pligt troskab over for åben debat, man forsvarer, men snarere den følelsesmæssige frihed inklusiv alle de restriktioner på den frie tænkning, som den indebærer.

Følelser kan der trods alt ikke sættes spørgsmålstegn ved. De er bare. Når vi reducerer ideernes udtryk til følelsernes udtryk, eller betragter dem som lige væsentlige, svækkes den akademiske frihed yderligere. Den enkelte akademiker underlægges flere og flere restriktioner, som er baseret på subjektive følelser hos de studerende, kolleger og ledere. Og den rationelle debat devalueres, da følelsesfriheden i stigende grad udgør grundlaget for intellektuel og social atavisme i takt med, at følelsernes styrke bliver mere afgørende. Resultatet bliver enten passivitet over for en følelsesmæssig korrekthed eller – hvilket synes at være mest sandsynligt – "følelseskrig", dvs. en britisk udgave af amerikanernes "kulturkrig". Sker det, er universitetsundervisningen nødt til i stigende grad at være en terapeutisk snarere end en kritisk aktivitet for i det hele taget at styre følelserne.

Uanset hvad kommer Luton-universitetets rapport til at opfordre universitetsledelserne til at promovere aktiviteter, som underminerer den akademiske frihed, fordi de ikke vil have klager fra fornærmede studerende. **Følelsesfrihed** udgør et rimeligt sikkert alternativ set fra et ledessynspunkt, da det giver den enkelte såvel som gruppen retten til at udtrykke sig i et ukritisk klima.

Det stigende fokus på følelser i universitetsverdenen siger en hel del om den omfattende tilbagetrækning fra intellektuel og offentlig virksomhed hen i retning af relativisme, subjektivitet og følelser. Følelserne udgør denne kulturelle tilbagetræknings sidste bastion. Ifølge Mortiboys burde "Jeg tænker, derfor er

jeg" erstattes af "Jeg føler, derfor er jeg", som vor tids undervisningsparole.

Interessen for den akademiske frihed over for statslig indblanding har givet os lejlighed til at pege på de større farer, der ligger i den nye følelseskultur i universitetsverdenen. Men det er kun det første skridt. For at forhindre, at den terapeutiske universitet oplever fremgang, er det nødvendigt, at flere akademikere gøres opmærksomme på problemet og derefter gør sig parat til at gå det i møde.

Dennis Hayes er leder af Centre for professional Learning ved Canterbury Christ Church University, England, og er desuden formand for den britiske universitetslærerforening Natfhe.

Kilde: Times Higher 14-11-05 i Martin Aitkens oversættelse

Grise så store som køer

- men det er mest fedt og dårlige ben, meddelte elegant pressemeddelelse fra Danmarks Jordbrugsforskning:

(Foto: Allan Darløse)

Det må være verdens største julegris: Ornerne kan veje næsten et halvt ton og måler knapt 200 cm over ryggen ...

Hvad sker der, hvis grise får lov til at æde alt det de kan af det perfekte foder hele deres liv?

De bliver ligeså store som jerseykøer!

Forskere ved Danmarks Jordbrugsforskning satte sig for at måle vækstudviklingen hos grise, der blev fodret efter ædelyst med et optimalt sammensat foder. Formålet var at skabe et sæt praktiske data til at putte ind i en computer til brug for beregninger med simuleringsmodeller.

Ved at følge grisenes vægtudvikling på et veldefineret foder gennem flere år fik forskerne data for ikke alene tilvæksten, men også vækstudviklingens sammensætning i form af fedt, protein og mineraler. For at få tal til computerens simuleringsmodel var det nødvendigt at kende grisenes vækstkapacitet – som viste sig at være temmelig stor.

Stor var forskernes overraskelse, da de så, hvor store deres forsøgsdyr blev. Ornerne nærmede sig 500 kg og søerne blev over 400 kg. I almindelige svinebesætninger bliver orner normalt omkring 350 kg, mens søer holder den slanke linie ved 200-250 kg, og slagtesvin ender deres dage ved en størrelse på omkring 100 kg, viste forsøgene afdelingen for "Husdyrsundhed, Velfærd og Ernæring".

Mere fedt, mindre kød

Der er ikke lighedstegn mellem en meget stor gris og mere kød på flæskestegen – desværre! Efterhånden som grisene voksede, ændrede tilvækstens sammensætning sig i retning af forholdsvis mindre kød og mere fedt. Derfor blev de store grise meget fede. Eksempelvis indeholdt de udvoksede galtgrise (kastrede orner) 7.000-8.000 gange så meget fedt i kroppen, som da de blev født. Så store mængder flæsk gør sig ikke godt på tallerkenen og heller ikke i stalden.

For landmanden er der ingen fordel ved at have store og fede avlsdyr, da dyrene blot kræver mere foder til vedligeholdelse uden at de kvitterer med et bedre produktionsresultat.

Hos nogle af de søer og orner, der fik lov til at æde så meget foder, som de kunne proppe i sig, opstod der problemer med benene: de kunne simpelthen ikke holde til den store vægt. I nogle tilfælde endte det med, at dyrene ikke rejste sig for at æde og derved tabte sig.

GOD JUL
&
GODT NYTÅR

Maskinel magasinpost
ID-nr. 42026

Afsender:
Postbox 7777
7000 Fredericia

Ændringer vedr. abonnement
ring venligst: 3815 6676

